

FÓRUM

Az Igazságügyi Minisztérium internetes oldalán – a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság döntésének megfelelően – közzétették az új Polgári Törvénykönyv első két könyvének és az ahhoz kapcsolódó indokolásnak a tervezetét. A közzététellel kezdetét veszi az új Ptk. tervezetének nyilvános vitája. Ennek során – ahogy az igazságügyi tárcának a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz intézett megkeresése fogalmaz – „*a szakma és az érdeklődő közönség is véleményt nyilváníthat és javaslatokat fogalmazhat meg az új polgári jogi kódex készítői számára*”. Az Igazságügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás szerint „*a beérkező észrevételek alapján sor kerül a tervezet átdolgozására, az átdolgozott verziót pedig 2007 második felében terjeszti a Kormány elé a Kodifikációs Főbizottság*”.

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számában az említett módon közzétett és vitára bocsátott tervezet kivonatát – az új Ptk. tervezetéből a második könyv hatodik részét és a hozzá kapcsolódó indokolást – jelentetjük meg, mivel a törvénytervezetnek ez a szerkezeti egysége vonatkozik az iparjogvédelemre és a szerzői jogra. A teljes tervezet – pontosabban az új Ptk. első két könyvének tervezete – a www.im.hu oldalon található meg.

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számának Fórum rovatában közöljük a Magyar Szabadalmi Hivatalnak a tervezetre tett észrevételeit is.

A szerkesztőség örömmel fogadna és jelentetne meg további hozzászólásokat e témakörben.

KIVONAT AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETÉBŐL ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ INDOKOLÁSBÓL

2:200. § [A szellemi alkotások védelme]

A törvény kizárólagos jogot biztosít a szellemi alkotásokhoz és más szellemi javakhoz kapcsolódó személyhez fűződő és vagyoni érdekek védelmére. E jogok tartalmát és korlátait, keletkezésük, elismerésük és gyakorlásuk feltételeit, továbbá a védelemre jogosultak személyét a szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra, a szabadalmi jogra, a növényfajtákon biztosított jogra, a védjegyre és földrajzi árujelzőkre, a formatervezési és használati mintákon, valamint a félvezető termékek topográfiáján, továbbá más nevesíthető szellemi javakon biztosított jogokra vonatkozó törvények határozzák meg.

Az áruk és a szolgáltatások túlnyomó része személyes, egyéni vagy csoportos szellemi tevékenység közvetlen, anyagtalan eredményeit (szellemi termékek: alkotások és más szellemi javak) hordozza. A törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő szellemi termékek jellemzőik szerint csoportosíthatók és egyedileg is meghatározhatók. A társadalmi fejlődés elkerülhetetlenné tette jogi védelmük sajátos szabályozását. A korszerű áru piac és

piaci verseny működése megkívánja a kreativitás ösztönzésének és anyagi feltételeinek a szellemi termékek növekvő gazdasági és kulturális jelentőségének megfelelő magánjogi szabályozását.

Az alkotásokra és egyéb szellemi javakra vonatkozó magánjogi védelem történetileg kialakult eszközei az alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított sajátos, időben, tartalmukban és gyakorlásukban egyaránt korlátozott kizárólagos jogok és az ezek érvényesítésére irányuló vagyoni és személyiségi jogi igények. Magyarország részese valamennyi alapvető szerzői jogi és szomszédos jogi, valamint iparjogvédelmi multilaterális nemzetközi szerződésnek, valamint átültette és alkalmazza az Európai Közösség jogforrásait is, amelynek idevágó szabályai előírják a hatályuk alá tartozó védelem elveit és a vonatkozó kizárólagos jogok lényeges tartalmát. Ezeknek a jogoknak a szabályozását a Javaslatnak kell a magánjog rendszerébe beillesztenie; akkor is, ha az iparjogvédelmi jogok legnagyobb részének a biztosítása jogágazati szempontból vegyes, részben közigazgatási jogi normákat is felölel, amelyeket azonban szoros kapcsolódásukra tekintettel nem lenne szerencsés különválasztani. A magánjogi védelmet a büntetőjog szankciói egészítik ki.

A szabályozott jogterület sokfélesége, az egyes szellemi termékfajták oltalmi követelményeinek eltérő volta, az egyes kategóriákra vonatkozó védelem sajátos és a többitől függetlenül is lehetséges fejlesztésének igénye az államok túlnyomó többségéhez hasonlóan nálunk is részletekbe menő, külön törvények sorához vezetett. A Javaslat – a Ptk.-hoz hasonlóan – nem kívánja a külön törvények tartalmát a kódexbe integrálni. Ez elvileg külön könyvet igényelne, amelynek közös nevezője lehetne ugyan a szellemi tevékenység anyagtalan eredményein biztosított kizárólagos jogok e tekintetben azonos jellege, a szerteágazóan és dinamikusan fejlődő részterületek jogterületi egybeszerkesztése azonban indokolatlan és alig kivitelezhető feladat lenne; gyakorlatilag a meglévő külön törvények gyűjteményét eredményezné a jogterület újratételezése helyett. Ehelyett a Javaslat a Ptk. módszere nyomán csupán az alkotások és más szellemi javak szabályozásának a Javaslatban való korszerű meggyökereztetését irányozza elő. Erre viszont több okból is szükség van.

A Ptk.-ból következnie kell annak, hogy a 2:200–2:202. §-ok a külön törvények háttérét adják. Nem elég, ha az egyes szellemi javakat szabályozó törvények utalnak vissza a magánjogi kódexre, hanem fordítva: az egyes törvények részletes magánjogi szabályozásának kell a Javaslat elvi tételein nyugodnia. A szellemi tevékenység közvetlen és anyagtalan eredményeire a Ptk.-nak kell kizárólagos jogokat előírnyoznia.

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 27. cikkely (2) bekezdésében leszögezi, hogy „[minden] személynek joga van minden általa alkotott tudományos, irodalmi és művészeti termékkel kapcsolatos erkölcsi és anyagi érdekeinek védelméhez”. A jognak ezt az általánosan elfogadott elvét a gazdasági, szociális és kulturális jogok 1966. évi nemzetközi egyezségokmánya a 15. cikkely (1) bekezdése c) pontjában kimondja, hogy az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenki jogát arra, hogy minden olyan tudományos, irodalmi vagy művészeti alkotás tekintetében, melynek szerzője, erkölcsi és anyagi érdekei védelem-

ben részesüljön. Ennek az alapjognak a magánszemélyek viszonyaiban való érvényesülését a Javaslatnak kizárólagos alanyi jogok biztosításával kell előmozdítania, ahogy azt a Javaslat 2:200. §-a teszi. A Ptk. általában szögezi le a szellemi alkotások védelmét; az alkotás és általában az ahhoz fűződő jogok védelméből indul ki, nem a mindenkor jogosult személy alkotáshoz fűződő érdekeit védő kizárólagos jogok biztosításából. Ezzel elvileg utat enged a szellemi alkotásfajták nem kizárólagos jogi vagy akár „műemlékvédelem”-jellegű integritás védelme, esetleg a tisztességtelen verseny tilalmának alkalmazása előtt is; így sorolhatta a védelem tárgyai közé az újítás időközben kikopott jogintézményét, amelyet a Javaslat is mellőz. Nem kíván továbbá lehetőséget engedni a Javaslat a jogi védelem általános, személyiségi vagy dologi jogi védelemmel való kiváltására sem.

A Ptk. jelenleg csak a „szellemi alkotások” terminológiát használja. A Javaslatnak a fejlődéshez igazodóan és a nemzetközi, valamint európai jogalkotással összhangban túl kell terjeszkednie az alkotás jellegű szellemi termékekhez fűződő érdekek jogvédelmén. A szerzői joggal szomszédos jogok már nem alkotásra (eredeti mű vagy új találmány létrehozására), hanem meghatározott egyéni teljesítményekre irányulnak; közülük a Ptk. még csak a hangfelvétel előállítójának a jogát említette. A védjegy és jóhírnév védelme mögött sem annyira a védjegyben kifejezésre jutó alkotó tevékenységet, a védjegy megkülönböztető jellegű kialakítását, hanem ennek a fogyasztókra gyakorolt pszichológiai hatását és a védjegyhez kapcsolódóan a piaci versenyben képződő eszmei értéket honorálja. A földrajzi árujelzők védelme sem egyéni alkotásokra irányul, hanem földrajzi adottságok és emberi leleményesség együtthatásából eredő, általánosítható terméksajátosságokra biztosít árupiaci kizárólagosságot, regisztrálásuk esetén az érintetteknek biztosítva kizárólagos fellépési igényt.

A természetes és jogi személy jogosultak személyiségi és vagyoni érdekeinek védelme is igen különböző arányban vegyül a szerzői jogok védelmétől a szabadalmon és védjegyjogon át a földrajzi árujelzők érdekeltjeinek jogvédelméig terjedő skálán. A Javaslat ezért a szellemi termékek különböző kategóriáira összefoglalóan nem egyszerűen alkotásokra utal, hanem „A szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogok” címet választja.

A Javaslat nem használja a „szellemi tulajdon” népszerű gyűjtőfogalmát, amely csak a különböző szellemi termékeken biztosított jogok tulajdonjoghoz hasonló kizárólagos jellegére utal, tekintet nélkül a dolgokon vagy dolog módjára hasznosítható természeti energián létesülő tulajdonjog és a szellemi javakon alig háromszáz éve biztosított, sajátos kizárólagos jogok közötti alapvető különbségekre. A szellemi tulajdon megjelölés, mint az ipari tulajdon XIX. századi fogalmát a szerzői jogra és az azzal szomszédos jogokra kiterjesztő meghatározás, összefoglalóan legitimáló céllal néhány évtizede nemzetközi és európai jogforrásokban került alkalmazásra (így a Szellemi Tulajdon Világszervezetét 1967-ben létesítő szerződésben, az Amerikai Egyesült Államok és a Magyar Köztársaság között 1993-ban létesült kormányközi megállapodásban, a szellemi javak közel minden kategóriájának nemzetközi védelmét kereskedelmi vonatkozásaikban szabályozó 1994. évi

TRIPS-megállapodásban, és újabban az Európai Közösségnek a szerzői és szomszédos jogok vagyoni jogi elemeit érintő jogforrásaiban is). Mind a TRIPS-megállapodás, mind az EK-jog kifejezetten kizárják tárgyi hatályuk köréből a szerzők személyéhez fűződő jogainak szabályozását, amit a nemzeti törvények hatálya alá utalnak. Az Amerikai Egyesült Államok szerzői joga a személyiségi jogok köréből még ma is csak a képzőművészeti alkotásokon fennálló szerzői személyhez fűződő jogokat tekinti a copyright jogosítványai közé tartozónak. A szellemi tulajdon koncepciója ily módon a szellemi javakon biztosított, időben és tartalmilag egyaránt eleve korlátozott vagyoni jogok kizárólagosságára utaló, találó és széles körben alkalmazott metafora, amely azonban nem ragadja meg az érintett jogterület egészét jellemző sajátosságokat. Ezért nem illeszthető a Ptk. fogalmi szabatoságot igénylő jogdogmatikai rendszerébe.

A dologi jogon kívül önállósult más kizárólagos magánjogi jogosultságok ma már nem igényelnek tulajdonjogi igazolást. Amióta a személyiségi jogok az emberi méltóság védelmében függetlenedtek a vagyoni tulajdonjogtól, nem szükséges az ember saját személyén fennálló tulajdonjogáról, valamint személyiségi tulajdonról szólnunk. Ugyanez vonatkozik a szellemi javakon fennálló kizárólagos jogok önmagukban rejlő legitimációjára is. Ezek az utóbbi több, mint száz év folyamán mind az általános személyiségi joghoz, mind a tulajdonjoghoz képest önállósultak. Egyszerre gyökereznek személyiségi és vagyoni jogviszonyokban, ezért védelmüket önállóan, a polgári jog egészéből és annak fejlődéséből kell eredeztetni.

Ennek megfelelően a szellemi alkotásokhoz és egyéb szellemi javakhoz fűződő jogok szabályozásának Ptk.-beli elhelyezése sem a személyiségi jogok, sem a dologi jog keretében nem oldható meg aggálytalanul; még vitatottabb lenne az egyes szellemi termékekre vonatkozó, egymással összefüggő személyhez fűződő és vagyoni jogok különválasztása kétféle kizárólagos jogi kategória szerint. A Javaslat az elméleti vitával kapcsolatos semlegességét és a választott szerkezeti megoldás merőben pragmatikus megközelítését azzal kívánja kifejezésre juttatni, hogy a szellemi alkotásokra és más szellemi javakra vonatkozó normáit a Ptk.-hoz képest nem csak a tulajdonjogi szabályoktól, hanem a személyhez fűződő jogok szabályozásától is különválasztja és a személyekről szóló könyv végén, önálló részben helyezi el. Önálló könyv nem képzelhető el, a sajátos jogterület szabályozása a bevezető, illetőleg záró rendelkezések közé sem illeszthető.

Az alkotásokon és más személyhez fűződő jogokon biztosított kizárólagos jogok keletkezésének, elismerésének és gyakorlásának a feltételeit, azok tartalmát és korlátait, a védelemre jogosult személyek meghatározását a Ptk. a nevesített szellemi javakra nézve külön törvények körébe utalja. A Javaslat nyitva hagyja az utat szellemi javak újabb kategóriáinak külön törvényben történő nevesítése és kizárólagos jog biztosításával történő szabályozása előtt. A kizárólagos jogok gyakorlási rendjének külön törvényi szabályozás keretébe utalása lehetővé teszi az egyes szellemi termék-kategóriák felhasználása engedélyezési rendjének az Alkotmánnyal és a vonatkozó nemzetközi szerződésekkel is összhangban állóan

történő gyakorlati igényekhez igazítását, így például közös jogkezelés szabályozását vagy kényszerengedélyek előírását, bizonyos tömeges felhasználások esetében merő díjigény biztosítását.

A javaslat nem kívánja viszont fenntartani a külön törvényben nem szabályozott szellemi alkotások védelmének a Ptk.-ban lehetővé tett módját. A Ptk. 86. § (3) bekezdésében megadott feltételek nem adnak kielégítő eligazítást valamely nem nevesített szellemi termék alkotás jellegének megállapításához, ilyenek általános érvényű meghatározása a külön törvényekben előírtakhoz képest megnyugtató módon aligha lehetséges. Ezért a jogalkalmazók megkerülték, hogy az adott törvényi lehetőséggel éljenek; bírói gyakorlat nem jelzett realizálható igényt a nevesített alkotásvédelem körének eseti bővítésére. Ilyen, a fejlődésből fakadóan előre nem látható igényekre gyors bírói reagálást biztosítani kívánó szabályt külföldi jogok sem ismernek. Megfontolandó az is, hogy a Ptk. ilyen esetekben is csupán meg nem határozott jellegű védelmet kíván biztosítani, ami bírói úton nyilván csak eseti döntéshez, nem pedig kizárólagos alanyi jog létesítéséhez vezethet.

A szóban forgó szabály mellőzése a kódexben nem jelenti azt, hogy a bíróság esetenként más alkalmas jogszabályi rendelkezés megfelelő alkalmazásával ne nyújthatna indokolt védelmet, ami aztán idővel újabb különös kizárólagos jogok törvényi elismeréséhez vezethet. Példa lehet erre a számítógépprogramoknak a szerzői jogi törvény általános szabályainak alkalmazásával a tudományban és a bírói gyakorlatban gyökerezően kialakult nevesített védelme; vagy akár az adatbázison fennálló jogoknak művek eredeti válogatása, majd általában eredeti gyűjtemények védelme útján kristályosodott, különös kizárólagos jogi oltalma. A szellemi termékek jogvédelmének fejlesztése érdekében kiaknázható lehetőségeket nyújt a tisztességtelen piaci magatartások tilalma is, aminek alkalmazása a védjegy védelmének kizárólagos joggá izmosodásához vezetett. Sajátos jogvédelemre irányuló igénnyel kell ma a jogalkotónak és jogalkalmazónak szembenéznie, például a jelentős szellemi kreativitást igénylő, de külön törvény alá nem vonható tőzsdei és egyéb indexek vagy statisztikai számítási kosarak más által történő üzleti kiaknázása esetén. Tekinthető-e valamely sajátos összetételű index mindenkor számított értéke adatbázis tartalmának? Alkalmazható-e járulékos ügyleteknél az ilyen indexre utalásra védjegyjogi védelem, mivel a származékos felhasználás és a védjegy jogosultja közötti kapcsolatra enged következtetni? Üzleti tisztesség követelményeibe ütközik-e valamely jó hírű index értékeinek engedély nélküli felhasználása nyereséskedés céljából? Mindennek bírói megállapítása szükség esetén az előzetes engedélykérés, majd megfelelő kizárólagos, alanyi jog törvényi biztosításának útját egyengetné.

2:201. § [Know-how]

(1) A törvény kizárólagos jogot biztosít a más jogcímen védelem alá nem eső, valamely műszaki, gazdasági vagy szervezési feladat megvalósításához lényeges és azonosíthatóan rögzített gyakorlati ismereteken, amelyeknek titokban tartása érdekében a jogosult a hasznosítás során a szükséges lépéseket megtette.

(2) A gyakorlati ismereten biztosított kizárólagos jog azt a személyt illeti, aki magának a gyakorlati ismeretet személyesen, tapasztalatok értékelésével, illetve munkaviszony alapján vagy jogot átruházó szerződéssel megszerezte.

(3) Megszűnik a jogvédelem, ha a gyakorlati ismeret kiterjedt felhasználása révén közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé válik.

1–3. A Javaslat fenn kívánja tartani a know-how külön törvényben általános érvénnyel nem szabályozott védelmét. Újra kell azonban szabályozni a know-how védelmének alanyi jogi tartalmát. Ezt ugyan körülírja a Ptk. is, de nem a know-how forgalomképességét (átruházhatóságát vagy felhasználásának feltételekhez kötött engedélyezését) biztosító kizárólagos jog formájában és nem a joggyakorlatot kellően eligazító módon. Lehetőséget ad például a know-how védelemnek csupán az általános titokvédelem szabályozási körében, a nyilvánosságra hozatallal vagy visszaélészerű felhasználásával szembeni oltalmára, mellőzve a jogi feltételeknek megfelelő know-how felhasználására irányuló engedélyezési szerződések megalapozásához szükséges mélységű meghatározását. A védelmi idő szabályozását is a nélkül bízza bármilyen szintű külön jogszabályra, hogy ahhoz megfelelő támpontot írna elő.

A know-how fogalmára nézve, gazdasági és jogi jelentőségének fokozódásának megfelelően, időközben az európai közösségi jog a tagállami jogokban is alkalmazandó szempontokat nyújtott. Így a különböző szerződéstípusok csoportmentesítésére vonatkozó, egymást váltó bizottsági rendeletek (jelenleg például a vertikális megállapodások csoportjaira vonatkozó 2790/1999/EK és a technológia átadására vonatkozó 772/2004/EK rendeletek) saját céljaikra ugyan, de már egybehangzóan kikristályosították a know-how fogalmát mint kizárólagos rendelkezési jogosultság tárgyát.

A technológiaátadási szerződések – amelyek közé egyaránt sorolnak tiszta és a más kizárólagos jogokra is vonatkozó, kizárólagos know-how felhasználási szerződéseket – csoportmentesítéséről rendelkező 772/2004/EK rendelet bevezető indokolásának (5) pontja kiemeli, hogy az „ilyen szerződések rendszerint javítják a gazdasági eredményességet és versenybarátnak bizonyulnak, mivel csökkenteni képesek a kutatás és fejlődés kettőződését, erősíthetik a kiinduló kutatás és fejlődés ösztönzését, gyarapodó innovációra sarkallhatnak és termékpiaci versenyt generálhatnak”. A rendelet 1. cikkely 1. bekezdésének (b) pontja kifejezetten is utal a know-how átruházhatóságára, ami forgalomképes kizárólagos jogot feltételez azon. A rendelet 2. cikkelyének második bekezdése pedig előírja, hogy a „mentesítés addig irányadó, amíg az engedélyezett technológiában foglalt szellemi tulajdonjog le nem jár (...) vagy know-how esetében, amíg a know-how titokban marad, kivéve, ha a know-how az engedélyes tevékenysége révén válik közismertté, amikor a mentesítés a szerződés tartamára alkalmazandó”. A rendelet ezzel érdemben a know-how eredeti jogsultjának kizárólagos engedélyezési jogát ismeri el, felhasználási díj követelésének jogát is elismerve, nem csupán a know-how mindenkori felhasználójának vagyoni eredményében

való részesedést, amit hatályos jogunk biztosít és amely még a jogalap nélküli gazdagodásra való igénynél is kevesebb. A javaslat le kívánja vonni az ebből adódó következtetéseket.

Bár ezek a közösségi rendeletek csak nem szabadalmaztatható ismeretek felhasználásának engedélyezéséről intézkednek, ez nem zárja ki, hogy a Ptk. értelmében nálunk már szélesebb körben részletezett know-how-védelem nyomán haladva irányozzon elő a javaslat – az európai uniós tartalmi meghatározással egyébként harmonizáló – törvényi definíciót. A szabadalmon kívül más nevesített védelem alá esés is kizárhatja a tágabb körben igényelhető know-how-védelmet, ilyen lehet például a használatiminta-oltalom.

A titkos know-how a gyakorlatban a titokvédelmen túlmenő védelmet igényel. Ennek célja a know-how szellemi terméként történő forgalmazásának, mások által történő felhasználása szabályozott engedélyezési lehetőségének és az engedélyezett felhasználás alanyi jogon történő ellenőrzésének biztosítása; addig, amíg az engedélyezési jog tartalmát a jogosult által engedélyezett felhasználások természetüknél fogva ki nem üresítik. A know-how-védelem célja a piaci érdekeket szolgáló használatba vételének szerződéses szabályozási lehetősége. Az erre irányuló jog gyakorlása önmaga megüresedése irányában hathat; védelmének ezért feltétele, hogy az eredeti jogosult a hasznosítása során is minden ésszerű lépést megtegyen titokban maradásá érdekében, amíg az elterjedt használata folytán nem válik közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé.

A 2:201. § (1) bekezdése mindezeknek megfelelően biztosít részletesen körülírt, tapasztalatból leszűrt és titokban tartott gyakorlati ismereteken forgalomképes, kizárólagos jogot, meghatározva egyben a jog védelmi idejének megállapítására vonatkozó sajátos szempontokat is.

A 2:201. § (2) bekezdése előírja, hogy a know-how kizárólagos jogosultja az a természetes vagy jogi személy, aki a gyakorlati ismeretet magának a saját tapasztalatából leszűrte vagy ahhoz a tapasztalatok szervezett értékelésével jutott, illetőleg az azon fennálló kizárólagos jogot munkaviszony alapján vagy egyéb jogátruházó szerződéssel megszerezte.

2:202. § [A szellemi alkotások megsértésének szankciói]

A 2:200. és a 2:201. §-okban biztosított kizárólagos jog megsértése esetén a jogosultat – a külön törvényben meghatározott igényeken kívül, illetve ilyenek hiányában – a személyhez fűződő jogok megsértéséből származó igények is megilletik.

A szellemi javakon fennálló jogok megsértésének szankcionálását is a javaslat rendszerébe kell kapcsolni, ahogy azt a 2:202. § teszi. A külön törvényekben előírt szankciók fenn tartásával vagy ilyenek hiányának lehetőségével számolva, a Ptk.-ban kell kimondani, hogy a szellemi alkotásokon és más szellemi javakon biztosított kizárólagos jogok megsértése esetén a körülményekhez képest egyaránt alkalmazhatók a törvényben biztosított összegszerű alapú vagyoni szankciók (a sértett fél által elszenvedett kár megtérítése és a jogsértő jogsértésből eredő gazdagodásának kiszolgáltatása) és a személyiségi jogok megsértésének

nem vagyoni (objektív) szankciói (kártérítéstől és gazdagodástól függetlenül akkor is, ha a szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon fennálló jogok vagyoni jogosítványait sérti a cselekmény; ilyenkor is igényelhető például abbahagyásra, további jogsértéstől való eltiltásra, megelőző állapot helyreállítására irányuló igény). A bíróságnak a polgári jogi szankciók alkalmazására vonatkozó általános szabályok szerint kell mérlegelnie, mennyire számíthatók be kölcsönösen a jogában sértett fél elmaradt haszna és a jogsértő gazdagodása, kárnak, vagy gazdagodásnak minősül-e a meg nem fizetett szokásos jogdíj. A személyiségi jogsértések szankciónak körében mindenképpen külön kell dönteni a merőben személyes és nem vagyoni sérelmek mérlegelendő sérelemdíjjal, pénzben történő orvoslásáról, aminek mértékébe nem tudható be a jogalap nélküli gazdagodás vagyoni tényezője.

A MAGYAR SZABADALMI HIVATAL ÉSZREVÉTELEI AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV ELSŐ KÉT KÖNYVÉNEK NORMASZÖVEG-TERVEZETÉRE ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ INDOKOLÁSRA

A Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: MSZH) észrevételeit a következő rendben ismertetjük: elsőként a második könyv hatodik részére vonatkozó megjegyzéseinket és javaslatainkat tesszük meg, majd pedig azokra térünk ki, amelyek az eddig ismertté vált normaszöveg- és indokolástervezet egyéb részeit érintik.

I. ÉSZREVÉTELEK A MÁSODIK KÖNYV HATODIK RÉSZÉRE

1.1. A normaszöveg és az indokolás tervezete¹ az iparjogvédelem és a szerzői jog polgári jogi kötődéseit illetően nem jár semmiféle koncepcionális előrelépéssel. A 2:200–2:202. §-okban található rendelkezések a joggyakorlat számára esetleg hasznos útmutatással sem szolgálnak, a jelenlegi jogi helyzetet nemhogy tisztáznák, hanem – várhatólag – inkább zavart szülnének, elbizonytalanodást idéznének elő. A normaszöveggel csekély összhangot mutató indokolás pedig e zavart még fokozza is. A normaszöveg és az indokolás tervezetéből nem rajzolódik ki összefüggő, egységes koncepció, amely az iparjogvédelem és a szerzői jog magánjogi foglalatát adhatná, kijelölve elméleti kereteit és rendszertani helyét. Az önmagukban koncepcionálisnak aligha nevezhető – csupán egyes részkérdéseket érintő – eszmefuttatá-

¹ Polgári Törvénykönyv, Második Könyv, A Személyek, Javaslat – Normaszöveg és indokolás. Budapest, 2005. december 2.; a tervezet a www.im.hu oldalon, a Szakmai Munka/Készülő Törvények/Az új Polgári Törvénykönyv elérési útvonalon található meg. A következőkben a normaszöveg és az indokolás tervezetéből vett idézetek azonosítására e tervezet oldalszámait, illetve egyéb jelöléseit vesszük alapul. Ugyanez vonatkozik az új Ptk. tervezetének első könyvére is: Polgári Törvénykönyv, Első Könyv, Bevezető Rendelkezések, Javaslat – Normaszöveg és indokolás. Budapest, 2006. január 31. (ugyanott lehet hozzáférni, mint a második könyvhöz). A tervezetben használt írásmódot és számozást (jelölést) akkor is követjük az idézetekben, ha azt helyesírási, illetve nyelvhelyességi szempontból egyébként vitathatónak tartjuk.

sok pedig nemegyszer ellentmondanak egymásnak. Csakúgy, mint az új Polgári Törvénykönyv koncepciója és tematikája,² a normaszöveg-tervezet és a hozzá kapcsolódó indokolás is hiányos vagy téves választ ad két fontos kérdésre is: helytelenül közelíti meg a Ptk. és az iparjogvédelmi, illetve szerzői jogi törvények viszonyát, valamint elhibázott és korszerűtlen elgondolást tükröz abban, hogy az iparjogvédelem és a szerzői jog egységes felfogását és jogterületi koherenciáját milyen elméleti alapra helyezkedve és milyen kodifikációs megoldással lehetne megteremteni vagy fenntartani.

A normaszöveg és az indokolás tervezetének terminológiája zűrzavaros, nyelvezete – esetenként a követhetlenség határáig – nehézkes, a szöveg egyes részei nyelvhelyességi szempontból is kiérleletlennek tűnnek. A szövegezés még a szabályozás tárgyának szabatos megjelenésével is adósunk marad, kétségek közé taszítva a szakterületen jártas olvasót is, nemhogy a laikust. A hatodik rész címe: „*A szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogok*”; a 2:200. § címe: „*A szellemi alkotások védelme*”; a rendelkezés szövege – ha jól sikerült kihámozunk – „*a szellemi alkotásokhoz és más szellemi javakhoz kapcsolódó személyhez fűződő és vagyoni érdekek védelmére biztosított kizárólagos jog*”-ról szól; az indokolás többnyire a „*szellemi termék*” – meglehetősen különösen csengő – fogalmát használja, de esik szó a „*szellemi tevékenység anyagtalan eredményein biztosított kizárólagos jogok*”-ról (233. o.) éppúgy, mint – némiképp meglepő szókapcsolat részeként – „*az alkotásokon és más személyhez fűződő jogokon biztosított kizárólagos jogok*”-ról (235. o.). A „*szellemi termék*” tűnhetne akár gyűjtőfogalomnak is (lásd például a 232. oldalon a 2:200. §-hoz tartozó indokolás első bekezdésének első mondatában a zárójeles részt), ha utóbb az indokolás nem alkalmazná ugyancsak gyűjtőfogalomként a „*szellemi javak*” (235. o.) vagy éppen a „*szellemi alkotás*”, illetve az „*alkotásvédelem*” kifejezéseket (235–236. o.). E fogalmi zűrzavart a 2:202. § címe – „*a szellemi alkotások megsértésének szankciói*” – teszi teljessé (lásd az 1.7. pontban foglalt észrevételt is).

Az új Ptk. második könyvének hatodik részére kidolgozott normaszöveg- és indokolás-tervezet – jelenlegi formájában – nem elégíti ki a koncepció által jelzett igényt, azaz „*a homogén vagy hasonló jogi módszert alkalmazó normákat koherens rendszerbe foglaló, egységes terminológiára épülő, a jogi normákat racionálisan rendező ..., a jogkeresők és a jogalkalmazók számára egyaránt könnyebb áttekintést és eligazítást biztosító és – mindezek érdekében – tudományosan előkészített törvénykönyvek iránti*” igényt (9. o.).

² Az új Polgári Törvénykönyv Koncepciója és Tematikája. Budapest, 2003. február 10., a Magyar Közlöny különszáma [l. még: az 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozatot és mellékletét a Magyar Közlöny 2003/8. számában]. A koncepcióra és a tematikára való hivatkozáskor a Magyar Közlöny e különszámának oldalszámait és számozási-jelölési rendjét vesszük alapul.

A koncepció szellemi tulajdonnal kapcsolatos részeihez l.: *Boytha György*: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000, 3. sz., 13–23. o.; *Bacher Vilmos*: A szellemi tulajdon védelme és a Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000, 3. sz., 23–31. o.; *Ficsor Mihály Zoltán*: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz). Polgári Jogi Kodifikáció, 2001, 2. sz., 27–30. o.; *Faludi Gábor*: Faludi Gábor észrevételei a Polgári Törvénykönyv koncepciójához; kézirat. Bp., 2002. május, 4., melléklet az MSZTT 4/2002. (V. 29.) sz. testületi ülése jegyzőkönyvéhez; továbbá: A Magyar Szabadalmi Hivatal észrevételei az új Polgári Törvénykönyv koncepciójára. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. II. szám, 2002. április, 25–30. o. (a továbbiakban: MSZH).

A szellemi tulajdon témakörében a normaszöveg és az indokolás tervezetének véleményezését nemcsak a terminológiai egység és a világos koncepció hiánya nehezíti, hanem az is, hogy a kodifikációs munka többszöri késedelme után kialakított legutóbbi menetrendtől is eltérően az új Ptk. negyedik³ – dologi jogi – könyvét még nem tették közzé. Emiatt nem vehetők össze a második könyv hatodik részének rendelkezései azzal, hogy a dologi jogi könyvben végül miként jelennek meg és érvényesülnek a „*dologtárgyúság lazítására*” vonatkozó – a koncepcióban még szereplő – elképzelések (71. o.).⁴ Ehhez egyébként a kötetmi jogi könyv (azon belül az adásvételi szerződésre javasolt szabályozás) ismeretére is szükség volna.

1.2. A normaszöveg-tervezet és az indokolás továbbra is abból a feltevésből látszik kiindulni, hogy égető szükség van a magánjogi kódex és a szellemi tulajdon védelmét szabályozó törvények viszonyának rendezésére.

Az iparjogvédelemért és a szerzői jogért egyaránt felelős országos hatáskörű szerv, az MSZH hatósági joggyakorlatában, nemzetközi kapcsolatrendszerében és kodifikációs munkájában eddig nem tapasztaltunk sürgető igényt a Ptk. és a szellemi tulajdon kapcsolatának tisztázására. E hagyományos kapcsolat az elmúlt évtizedben megújult iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok alapján fennmaradt; nincs tudomásunk súlyos – elméleti, elvi tisztázatlanságra visszavezethető – gyakorlati problémáról e viszonyrendszer működésében. Erre figyelemmel a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályozásra is alkalmazhatónak tűnik a koncepcióban (7. o.) javasolt az a megközelítés, hogy a kodifikáció során az új Ptk.-ban megoldandó problémákra indokolt összpontosítani, és nem célszerű, hogy olyan rendelkezésekkel foglalkozunk, amelyek „*nem szorulnak változtatásra, mert megfelelnek átalakult viszonyainknak*”.

A normaszöveg-tervezet 2:200. §-ának második mondata – vitatható terminológiával és nyelvi fordulatokkal – lényegében csupán azt erősíti meg: az iparjogvédelem és a szerzői jog szabályozása nem a Ptk.-ra, hanem külön törvényekre tartozik. Ilyesféle deklarációra nincs szükség; ez a rendelkezés nélkülözi a normatív tartalmat. Az iparjogvédelmet és a szerzői jogot külön törvények szabályozzák akkor is, ha a Ptk. ezt „megerősíti”, meg akkor is, ha a Ptk. erről nem tesz említést. Az ehhez fogható – normatív tartalom nélküli – deklarációkat

³ A koncepció szerint (11. o.) a bevezető rendelkezések nem alkottak volna külön könyvet, hanem „a Kódex élén, a részletes szabályokat tartalmazó Könyvek előtt” foglalták volna össze „a Törvénykönyv célját és alapelveit”. Ezért a koncepció szerint az első könyv foglalkozott volna a személyekkel, és a harmadik a dologi joggal. Noha a törvénykönyv felépítésére, „belső” (tehát nem külső) szerkezetére vonatkozó elképzelés a Kormány által jóváhagyott koncepció részét képezte [A] V. 4. pont], a közzétett normaszöveg-tervezet eltér tőle [hiába hangsúlyozta a Kodifikációs Főbizottság elnöke, hogy „a normaszöveg kidolgozása során a Koncepciótól csak a Kormány jóváhagyásával lehetséges az eltérés” (3. o.)], és emiatt különbözik a könyveknek a tervezet szerinti számozása attól, amivel a koncepcióban találkoztunk.

⁴ Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójának nyilvános vitára bocsátott változata (Magyar Közlöny, 2002. 15/II. sz.) a „dologtárgyúság lazítása” kapcsán még „problémás kérdés”-ként utalt arra, hogy „mennyiben lehet tulajdonjog tárgya és így átruházható a szellemi alkotás (szerzői mű, ide értve a számítógépes programot, a találmány, az ipari minta, a védjegy stb.)?” (85. o.). A koncepció jóváhagyott változatából e kérdésfelvetés már elmaradt.

a bevezető rendelkezések kapcsán (láthatólag tudatosan) kerüli a tervezet: például az alkotmányos alapelvek érvényesülését nem az elvi tételek megismétlésével, hanem konkrét normák segítségével kívánja biztosítani (3. o.), például nem illeszt a bevezető rendelkezések közé a hatályos Ptk. 7. §-a (2) bekezdésének megfelelő szabályt, mivel elegendőnek ítéli a választottbíráskodásról szóló törvényben foglalt szabályozást (9. o.). Hasonló megközelítést volna célszerű érvényesíteni a szellemi tulajdon és a jogterületet szabályozó törvények kapcsán is: kerülni kellene a fölösleges, normatív tartalmat nélkülöző deklarációkat az új Ptk. e részében is.

Az indokolás tervezete szerint „a Ptk.-ból következnie kell annak, hogy a 2:200–2:202. §-ok a külön törvények háttérét adják” (233. o.). Az MSZH nem osztja ezt az álláspontot. Az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályoknak a Ptk.-hoz való viszonyát a hatályos jog kielégítően rendezi. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 3. §-a és a hozzá kapcsolódó miniszteri indokolás világos helyzetet teremt e téren.⁵ Hasonló hivatkozások találhatók az iparjogvédelmi törvényekben is.⁶ Ez már önmagában is logikailag zárt rendszert eredményez, nincs szükség arra, hogy a Ptk. alkalmazására utaló e törvényi rendelkezéseknek a Ptk.-ban is megteremtsük a „párját”, tükörképét. Ráadásul az indokolástervezet idézett mondata pontatlanul is fogalmaz: ha egyáltalán bármi is az iparjogvédelmi és szerzői jogi külön törvények „háttérét adja” az új Ptk. tervezetén belül, az legfeljebb a 2:200. § lehet (függetlenül attól, hogy jelenlegi szövegváltozata erre nyilvánvalóan alkalmatlan), a 2:201. § ugyanis a know-how védelmével foglalkozik (tehát szükségképpen nem adhatja az egész jogterület háttérét), a 2:202. § pedig a jogkövetkezményeket szabályozza (ráadásul – mint látni fogjuk – egy gyakorlatilag üres halmazon belül).

Az MSZH-étől eltérő álláspontot az indokolás a következőképpen magyarázza: „*nem elég, ha az egyes szellemi javakat szabályozó törvények utalnak vissza a magánjogi kódexre, hanem fordítva: az egyes törvények részletes magánjogi szabályozásának kell a Javaslat elvi tételein nyugodnia*” (233. o.). Nem világos, mit kell érteni ebben a szövegösszefüggésben

⁵ L. az Szt. miniszteri indoklását: „A javaslat 3. §-a – hasonlóan a hatályos Szt.-hez – e polgári jogi kötődést fejezi ki azzal, hogy a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazását írja elő a szerzői jogi törvényben nem szabályozott kérdésekben. A norma tartalma is e polgári jogi kapcsolódás mentén érthető meg. Természetesen a szerzői jogi törvényben nem szabályozott kérdésekben korántsem csak a Ptk., hanem más törvények – a Btk., az Mt. vagy az adótörvények – rendelkezéseit is alkalmazni kell. Mind a hatályos jog, mind pedig a javaslat azonban nem erre utal a Ptk.-ra történő hivatkozással, hanem arra, hogy a szerzői jogi törvény azért nem szabályoz bizonyos kérdéseket – amelyekre tárgyuknál fogva egyébként kiterjedhetne a szerzői jogi szabályozás –, mert azokról a Ptk. már rendelkezik. A javaslat 3. §-ának helyes értelmezése tehát az, hogy a Ptk.-t azokban a kérdésekben kell alkalmazni, amelyeket a szerzői jogi törvény nem szabályoz, bár tárgykörükre figyelemmel elvileg szabályozhatna.” (Az idézetben természetesen a hatályos Szt.-re való utaláson a régi Szt.-t, a javaslaton pedig a ma hatályos Szt.-t kell érteni.)

⁶ L. különösen a következőket: a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 7. § (6) bek., 15. § (3) bek., 26. § (3) bek., 30. § (2) bek., 35. § (3) bek.; a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (Vt.) esetében pedig: 7. § (3) bek., 21. § (3) bek., 22. §, 26. § (2) bek. és 27. § (3) bek. Hasonló példákat lehetne említeni a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (Fmtv.) vagy a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény alapján is. Meg kell továbbá jegyezni azt is, hogy az Szt. sem csupán a 3. §-ában utal a Ptk. rendelkezéseire [l. pl. az Szt. 48. §-át vagy 94. §-ának (2) bek.-ét].

a „*hanem fordítva*” fordulaton, hiszen a Ptk. és a szellemi tulajdon védelmét szabályozó törvények viszonyát nem az utaló – a Ptk. háttérjogszabályként, szubszidiárius jelleggel való alkalmazását előíró – norma elhelyezése, hanem annak tartalma dönti el. E tartalom nem fordul át a saját ellentettjébe pusztán azért, mert a norma nem a Ptk.-ban, hanem a külön törvényben található. (Valójában az is kétséges, hogy ilyen szabályra – bármelyik törvényben is helyezzük el – egyáltalán szükség van-e. Számos külföldi példa mutatja, hogy a joggyakorlat ilyesfajta utaló, „felhívó” normák nélkül is természetesnek veszi a magánjogi kódex alkalmazását az adott iparjogvédelmi vagy szerzői jogi törvényben nem szabályozott magánjogi kérdésekben. Az iparjogvédelem és a szerzői jog polgári jogi kötődését pedig nem szükségképpen törvényi deklarációkkal kell megerősíteni vagy visszatükrözni: ez inkább a tudományra és az oktatásra tartozik, sőt, ez tartozna a tudományra és az oktatásra.) A normaszöveg-tervezet 1:2. §-a – az értelmezési alapelvek egyikeként – kimondja amúgy is, hogy a polgári jogi viszonyokat szabályozó más jogszabályokat a törvénnyel (mármint az új Ptk.-val) összhangban kell értelmezni [más kérdés, hogy az értelmezési alapelvnek ez az új – a hatályos Ptk. 1. §-ának (1) bekezdésében foglalttól különböző – megfogalmazása sem tűnik aggálytalannak; erre nézve lásd a 2.1. pontban foglalt észrevételeket].

Az indokolástervezet idézett fejtegetése szerint az „*egyres törvények részletes magánjogi szabályozásának kell a Javaslat elvi tételein nyugodnia*”. A tervezet 2:200. §-a azonban nem tartalmaz elvi tételt. Sőt, a tervezet eddig ismertté vált rendelkezései közül egyik sem rögzít olyan elvi tételt, amelyen az iparjogvédelmi és a szerzői jogi törvények „*részletes magánjogi szabályozása*” „*nyugodhatna*”. Ha arról van szó, hogy a Ptk. egyéb – tehát nem a szellemi tulajdonnal kapcsolatos – elvi tételeit (és általában: a Ptk. egyéb rendelkezéseit) figyelembe kell venni és alkalmazni kell az iparjogvédelmi és a szerzői jogi törvényekben szabályozott viszonyokban, feltéve, hogy a külön törvény nem tartalmaz eltérő, speciális normát, akkor erről az értelmezési alapelv (lásd a tervezet 1:2. §-át), illetve a Ptk.-ra utaló – a külön törvényekbe illeszkedő – szabályok útján elegendő gondoskodni. A szellemi tulajdonra vonatkozó külön törvények magánjogi tárgyú rendelkezéseit megalapozó – vagy az értelmezésüket és az alkalmazásukat elősegítő – „elvi tételt” azonban sem a 2:200. §, sem a tervezet többi rendelkezése nem tartalmaz.

A 2:200. § második mondatának szövegezése valójában inkább zavart okozna a magánjogi kódex és a szellemi tulajdonra vonatkozó törvények jelenleg harmonikusnak mondható, rendezettnek tűnő és gyakorlati problémákat nélkülöző viszonyában. Nem világos például, hogy a szabályozási tárgykörök (a jogok tartalma, korlátjai, keletkezésük feltételei stb.) felsorolása kimerítő vagy példálózó jellegűnek tekinthető-e, és ha taxatív volna, abból a Ptk. és a szellemi tulajdonra vonatkozó törvény viszonyát illetően mi következne (például az utóbbi kiterjedhetne-e olyan magánjogi kérdés szabályozására is, amelyet a 2:200. § nem említ meg). Zavarba ejtő a szóban forgó rendelkezés szóhasználata, terminológiája is. Mindenekelőtt értelmezésre szorulna a „*jogok elismerése*” kifejezés. Az egyes iparjogvédelmi oltalmi formák esetében ugyanis az oltalom a hatóság (bíróóság) konstitutív aktu-

sával keletkezik⁷ – ez nem „elismerés”. A szerzői jogi védelem pedig a mű megalkotásával keletkezik, attól fogva – *ipso iure* – illeti meg a szerzőt: szóba sem kerül tehát a szerzői jog „elismerése”.⁸ Helytelen volna továbbá a szellemi tulajdont – az iparjogvédelmi oltalmat és a szerzői jogi védelmet – kizárólagos jogra csupaszítva leírni, noha a jogok kizárólagossága kétségtelenül fontos jellemzője e jogterületnek. Az iparjogvédelmi és a szerzői jogi külön törvények szóhasználatában az oltalom (védelem) tartalmát e jogok adják, korlátozásaikkal, illetve az alóluk engedett kivételekkel, esetenként bizonyos kötelezettségekkel (mint amilyen például a védjegyhasználat kényszere) együtt. Ebből egyfelől az következik, hogy a szellemi tulajdon és annak védelme nem egyszerűsíthető le törvény által „biztosított” kizárólagos jogokra, másfelől pedig az adódik, hogy az oltalom (védelem) tartalmáról és nem a jogok tartalmáról kellene szólni, ha a jogterület bevett fogalmi rendszeréhez igazodó normákat kívánnánk beilleszteni az új Ptk.-ba. Nehezen követhető továbbá, hogy a 2:200. § második mondata miért említi egyes számban a szabadalmi jogot és a növényfajtákra biztosított jogot, miközben az iparjogvédelmi oltalom egyes más tárgyait illetően többes számban szól a jogokról (például védjegyre biztosított jogokra utal). Semmiféle dogmatikai megfontolás nem látszik alátámasztani az egyes és a többes szám öletszerűen váltakozó használatát. Tévesnek tűnik az is, hogy a 2:200. § második mondata nem a jogok (a védelem), hanem a szellemi javak kapcsán tesz említést a további „nevesítés” lehetőségéről. Ez a gondolat önmagában még helyes, támogatható volna, hiszen a szellemi tulajdon tárgyainak a 2:200. §-ban foglalt – terminológiai szempontból kissé eklektikus – felsorolását legalább nyitottá teszi, példalózóvá alakítja, és ezáltal nem „kódolja” előre, hogy a jogterület fejlődése idővel a Ptk.-ban foglaltakon szükségképpen túllépjen. Ellenben kétséges, hogy valamely új oltalmi forma kialakulásakor a „szellemi javak” „nevesítése” történik-e meg, vagy valójában az oltalom új típusa alakul-e ki, a szellemi tulajdon új válfaja „nevesedik-e” ilyenkor. Az utóbbi tűnik a helyzet megfelelő leírásának, hiszen mindig a jogi védelem emeli ki a szellemi teljesítmények meghatározott körét a többi szellemi teljesítmény „tengeréből”. Jogilag relevánssá csak azok a szellemi teljesítmények válnak, amelyekre az új – „nevesítetté” váló – oltalmi forma kiterjed. Sem a találmány, sem a megjelölés nem számít „nevesített” szellemi jószágnak, egyik sem sorolható a „nevesített szellemi javak” közé; az adott iparjogvédelmi oltalom révén a szabadalmazható találmány és a lajstromozható védjegy emelkedik ki „szigetként” a különféle szellemi teljesítmények „tengeréből”. Ezt tükrözi, illetve ezzel magyarázható az is, hogy a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) vagy a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (Vt.) nem definiálja sem a találmány, sem a megjelölés fogalmát,

⁷ L. pl. az Szt. 18. §-át, a Vt. 10. §-át.

⁸ L. az Szt. 9. §-ának (1) bekezdését; a szerzői jogi védelem „elismerésének” gondolata a Berni Unió Egyezmény (BUE) 5. cikkének (2) bekezdésébe is beleütközik, hiszen a BUE rendelkezése tiltja a szerzői jogok élvezetének és gyakorlásának bármiféle alakszerűséghez való kötését.

pontosabban nem a találmány, hanem a szabadalmazható találmány, és nem a megjelölés, hanem a védjegyként lajstromozható (a védjegyoltalomban részesíthető) megjelölés fogalmát adja meg.⁹ (Pusztán nyelvhelyességi és a jogszabályok nyelvezetével kapcsolatos megjegyzés, hogy a „nevesíthető” kifejezés kevésbé illik a Ptk. Szövegébe,¹⁰ inkább a szakszargonhoz tartozik, mint a kódex dogmatikailag letisztult – szabatos nyelvezetet igénylő – világába. Az indokolás szavait kölcsönözve azt is mondhatnánk: ez a kifejezés – és a 2:200. § teljes szövege – „nem illeszthető a Ptk. fogalmi szabatosságot igénylő jogdogmatikai rendszerébe”. Hasonló természetű észrevételünk, hogy a határozott névelő hiányzik a „földrajzi árujelzőkre” és a „használati mintákra” szövegrészek elől.)

Összességében tehát úgy tűnik: a 2:200. § második mondata eredménytelen kísérletet tesz annak az egyszerű – normatív tartalom nélküli – deklarációnak a megfogalmazására, hogy az iparjogvédelmet és a szerzői jogot külön törvények szabályozzák. A jogterület bevett és általánosan alkalmazott fogalmi készletétől elütő, merőben szokatlan nyelvi alakzatokkal élő, pontatlan és következetlen szövegezés pedig a Ptk. és a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó törvények jelenleg rendezett, harmonikus viszonyában szükségtelen zavarokat idézne elő. Ennek ellentételezéseképpen pedig nem sejlik fel olyan elméleti vagy gyakorlati hozadék, amely legalább valamelyest indokolná a hagyomány megbolygatását, a kialakult viszonyok feldúlását. Kudarcot vall tehát az a – kissé misztikusan körülírt – törekvés, hogy „a Javaslat a Ptk. módszere nyomán csupán az alkotások és más szellemi javak szabályozásának a Javaslatban való korszerű meggyökereztetését (sic!) irányozza elő” (233. o.). Szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényeink a 2:200. § második mondatához hasonló – azaz normatív tartalom és megfelelő elméleti megalapozás nélküli, szövegezésükben és terminológiájukban pedig fésületlen – deklarációk híján sem válnak korszerűtlenné vagy gyökérteleenné.

A tervezet keltette zavar csak fokozódik, ha a 2:200. § két mondatát „egymásra olvassuk”. Az első mondat szerint ugyanis „a” törvény biztosít kizárólagos jogot a „szellemi javakhoz kapcsolódó ... érdekek védelmére”. A második mondat pedig egyes részkérdések, témák szabályozását utalja külön törvényekre. Ha „a” törvényen az új Ptk.-t kellene majd érteni, a két mondat együttes olvasatából az a téves – és nyilvánvalóan nem szándékolt – következtetés is adódhatna, hogy az iparjogvédelmi oltalmat és a szerzői jogi védelmet valójában a Ptk. nyújtja és nem a szóban forgó külön törvények (lásd az 1.5. pontban foglalt észrevételeket is). Ha „a” törvényen bármely törvényt kellene érteni (ami nem valószínű), a szövegezés még inkább félrevezetőnek bizonyulna, hiszen azt a látszatot keltené, mintha – szabályozási tárgyától függetlenül – bármelyik törvény „biztosíthatna” kizárólagos jogot egyes szellemi javakon. Ez utóbbi esetben a második mondatnak vajmi kevés értelme maradna. A 2:200. § első mondata ráadásul – jelenlegi megszövegezésében – óhatatlanul azt a téves benyomást

⁹ L. az Szt. 1. §-át és a Vt. 1. §-át.

¹⁰ Talán nem véletlen, hogy a hatályos Ptk. egyik rendelkezése sem tartalmazza a „nevesíthető” kifejezést.

kelti, mintha létezne valamiféle általános jogi védelem a szellemi javak számára, valamiféle átfogó és egységes szellemi tulajdon, amelynek az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi oltalmi (védelmi) formák csupán válfajait, aleleteit képezik (erről az 1.5. pontban található észrevételek szólnak bővebben).

1.3. Valójában az is kérdéses, szükség van-e egyáltalán a második könyv hatodik részére, vagyis arra, hogy az új Ptk. külön, önálló szerkezeti egységben foglalkozzon a szerzői joggal és az iparjogvédelemmel. A későbbiekben a 2:201. § kapcsán előadjuk, hogy a know-how olyasféle védelmére, mint amit a tervezet előirányozna, nincs szükség, sőt e védelem bevezetése káros hatásokat váltana ki. A 2:202. §-t illetően pedig azt kívánjuk majd kimutatni, hogy a jogkövetkezmények párhuzamosságát meg kellene szüntetni, és legfeljebb a sérelemdíj kapcsán volna érdemes megfontolni valamilyen speciális – a szellemi alkotásokkal kapcsolatos személyhez fűződő jogok sérelme esetén érvényesülő – szabályozást. A tervezet – csakis helyeselhető és üdvözölhető módon – szakít a hézagmentes oltalom elvével, és megszünteti a külön törvényben nem szabályozott szellemi alkotások általános – Ptk. szerinti – jogi védelmét, azaz nem emeli át az új kódexbe a hatályos Ptk. 86. §-ának (3) bekezdését. Ha a Ptk. többé nem teszi hézagmentessé a szellemi teljesítmények jogi védelmét, ha nincs szükség arra, hogy normatív tartalom nélküli deklarációkat illesszünk a magánjogi kódexbe a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó külön törvényekről, ha a know-how számára nem szabad a Ptk.-ban külön – szellemi tulajdoni természetű – jogi védelmet nyújtani, és ha nincs szükség arra, hogy a szellemi tulajdonjogok megsértésének a külön törvényekben teljes körűen szabályozott polgári jogi jogkövetkezményeit a Ptk.-beli szankciók párhuzamosan alkalmazhatóvá tételével megkettőzzük, akkor valójában e résznek nem marad szabályozási tartalma, nem marad olyan rendelkezés, amelynek a Ptk.-ba való beillesztésére e tárgykörben szükség mutatkozna. Mellőzhető volna tehát az iparjogvédelem és a szerzői jog Ptk.-beli szabályozása. Ha ez bekövetkezne, az is elkerülhető volna, hogy az új kódex foglaljon állást vitatott elméleti kérdésekben, mint ahogy a szellemi tulajdonra vonatkozó normák kódexen belüli helyéről folyó viták is nyugvóponttra juthatnának.

Ezt a javaslatunkat a jogösszehasonlító vizsgálódás eredményei is alátámasztják.

A legtöbb európai magánjogi kódex ugyanis egyáltalán nem tartalmaz szabályokat az iparjogvédelemről és a szerzői jogról. Az 1942. évi olasz és a szovjet – illetve az utódállamokban a szovjet „hagyományt” követő – kodifikáción kívül nincs példa arra, hogy a magánjogi kódex egyszerű utaláson kívül érdemi, részletes szabályokat tartalmazna e témában (sőt, gyakran még utaló szabályt se találunk). Az erre irányuló holland kísérlet sem vezetett eredményre. [A koncepció egyébként is úgy foglal állást, hogy a holland kodifikáció általános modellként „nem jöhet figyelembe” (7. o.). Megkockáztatható, hogy ez talán igaz lehet egy Hollandiában már megbukott kodifikációs kísérletre is.] Nincs tudomásunk arról sem, hogy a koncepcióban mintaként megemlített nemzetközi jogalkotási eredmények (a Bécsi

Vételi Jogi Egyezmény,¹¹ az UNIDROIT *Principles of International Commercial Contracts*¹² vagy a *The Principles of European Contract Law*¹³) bármelyike külön részletesen foglalkozna a szellemi tulajdon védelmének polgári jogi összefüggéseivel vagy erre vonatkozó ajánlást tartalmazna.

Álláspontunk szerint tehát nemhogy meg kell őrizni az iparjogvédelem és a szerzői jog elkülönült szabályozását, hanem azt még erősíteni is kell azzal, hogy – az európai mintákat követve – elhagyjuk a Ptk.-ból a szellemi tulajdonra vonatkozó külön – normatív tartalmuktól már amúgy is megfosztott – szabályokat. Az új Ptk. tervezetének a szellemi tulajdonra vonatkozó része – a második könyv hatodik része – tehát valójában szükségtelen, azt el kellene hagyni. E rész hiánya semmiféle zavart nem okozna a magánjogi kódex és a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó törvények viszonyában. Az új Ptk. megalkotásával összefüggésben legfeljebb ez utóbbi törvényeknek azokat a rendelkezéseit kellene – szükség szerint – felülvizsgálni, amelyek a Ptk.-ra mint szubszidiárius jelleggel alkalmazandó háttérjogszabályra utalnak.

1.4. Az új Ptk. előkészítése során az MSZH és számos szakmai szervezet javasolta, hogy az iparjogvédelem és a szerzői jog jogterületi egységét a szellemi tulajdon koncepciója mentén volna célszerű fenntartani. Ez nem jelentené a szellemi tulajdonnak a dologi tulajdonnal való bárminemű azonosítását. A „tulajdon” szó a közös vonásokat (a jogviszony abszolút szerkezetét, negatív tartalmát, a szellemi javak vagyoni természetét) fejezi ki, míg a „szellemi” jelző a különbségekre utal (a védelem eltérő – nem dologi – tárgyára, a szellemi tulajdon keletkezésének sajátosságaira, időbeli és térbeli kötöttségeire). Ennek megfelelően javasoltuk, hogy a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályokat – ha ilyenekre egyáltalán szükség van – a Ptk.-ban a dologi jogi könyvet követően vagy azon belül, önálló részben, illetve címben kellene elhelyezni.

A normaszöveg és az indoklás tervezete a legcsekélyebb mértékben sem veszi figyelembe ezt az álláspontot. Már-már megejtő nyomon követni azt az immár jó évtizede munkáló lázas igyekezetet, amellyel egy jelentéktelennek mondható szakmai kisebbség igyekszik bármi áron elkerülni a szellemi tulajdon – gyakorlatilag a világon mindenhol elfogadott

¹¹ 1987. évi 20. tvr.

¹² Nemzetközi kereskedelmi szerződések alapelvei. KJK, Budapest, 1996.

¹³ Principles of European Contract Law, Commission of European Contract Law, Stockholm, 1996.; www.cbs.dk/departments/law/staff/ol/commission_on_ecl/pecl_full_text.htm. Egyebekben figyelmet érdemel a Bizottságnak a Tanács és az Európai Parlament részére készített közleménye az Európai Szerződési Jog tárgyában [H. L., C 255, 2001. 09. 13., 1. o.], amely I. Függelékének 9. pontjában [28. o.] érinti a szerzői jogot és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokat. A Bizottság általános megállapításai szerint a szerződési jog szabályozása a szellemi tulajdon terén javarészen a nemzeti jogalkotás rendelkezéseire maradt. A szerzői jogot érintő licenciaszerződések és szerződéses kapcsolatok nem képezik tárgyát a Közösségen belüli jogharmonizációnak. Másfelől a jogkezelést (*right administration*) és a felhasználás engedélyezését általában, valamint különösen a közös jogkezelést (*collective management*) számos közösségi jogszabály érinti. L. még: H. J. Sonnenberger: Az Európai Magánjogtudósok Akadémiája Európai Szerződési Törvénykönyvének tervezete – mérföldkő. Magyar Jog, 2002. 3. sz., 170–176. o.; ismertette: dr. Ujlaki László.

– koncepciójának a magyar magánjogban való elismertetését. Szült már ez az igyekezet hajmeresztő állításokat, fogalmi szörnyszülötteket éppúgy, mint ahogy vezetett már egzotikus tévutakra is. Ezúttal is – a normaszöveg-tervezetben és az ahhoz kapcsolódó indokolásban – terjengős, értelmezhetetlen fogalommonstrumokkal találkozunk, olyan terminológiával, amely immár nem csupán a világ többi részén és különösen Európában csengene idegenül és szokatlanul, hanem a hazai szakmai körökből is inkább váltana ki értetlenséget, megdöbbentést, mint osztatlan lelkesedést. Kerülheti az új Ptk. a szellemi tulajdon kifejezést, mint az ördög a tömjénfüstöt, attól még ez marad e jogterület nemzetközileg elfogadott, az Európai Unió jogában magától értetődően alkalmazott és a magyar jogéletben is bevettnek tekinthető – pontos és szabatos – megjelölése. Ehhez képest a „szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogok” kifejezés (lásd a hatodik rész címét) kirívóan terjengős, valósággal elriasztja az olvasót e rész fellapozásától. A „szellemi alkotások védelme” megjelölés (lásd a 2:200. § alcímét) pontatlan és indokolatlanul szűkítő értelmű, hiszen – amint azt az indokolás tervezete is kénytelen-kelletlen elismeri – a szellemi tulajdon (az iparjogvédelem és a szerzői jog) tárgyai között korántsem csak szellemi alkotásokat találunk. A szellemi tulajdon tárgyainak megjelölésére az indokolástervezetben helyenként (lásd például a 232. vagy a 236. o.-t) gyűjtőfogalomként használt „szellemi termék” kifejezés nemcsak azért alkalmatlan, mert e szókapcsolat „fából vaskarika”, illetve mert a nemzetközi és a hazai szabályozásban és szakmai szóhasználatban gyakorlatilag ismeretlen, hanem azért is, mert éppen a dologi tulajdontól megkülönböztető ismérvet fedi el, nevezetesen azt, hogy a szellemi tulajdon nem dologi javakon áll fenn. Találóaan mutat rá Bobrovsky Jenő, hogy a szellemi tulajdon mint „elnevezés él, vitalitása csak növekszik. Elméleti vitákra természetesen van továbbra is lehetőség, de az elnevezést el kell fogadni, mert nem alakíthatunk ki magunknak fogalmi és terminológiai kínai ábécét, amely elszigetel a világtól”.¹⁴

A normaszöveg és az indokolás tervezete azonban – figyelmen kívül hagyva a hazai iparjogvédelmi és szerzői jogi szakemberek elsöprő többségének javaslatait, köztük a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács (MSZTT) 2002. évi állásfoglalását¹⁵ is – ezt a „kínai ábécét” ragozza, sőt bonyolítja tovább, szélsőségesen elfogult álláspontonra helyezkedve a jogterületi egységet megalapozó elméleti felfogás és a Ptk.-n belüli szerkezeti elhelyezés kérdésében azzal, hogy a szellemi tulajdonra vonatkozó rendelkezéseket „a személyekről

¹⁴ Bobrovsky Jenő: A szellemi tulajdon néhány dilemmájáról a körte és a sajt között. In: Liber Amicorum, Studia Gy. Boytha dedicata, Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére. Budapest, 2004, 34. o.

¹⁵ A Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács állásfoglalása az új Polgári Törvénykönyv koncepciójának szellemi tulajdonvédelmi kérdéseiről, 6. melléklet az MSZTT 4/2002. (V. 29.) sz. testületi ülése jegyzőkönyvéhez (a továbbiakban: MSZTT-állásfoglalás). Az MSZTT-állásfoglalás 4) c) pontja értelmében „az új Ptk. megalkotása során is szembe kell nézni azzal, hogy korunk általános nemzetközi tendenciája szerint a 'szellemi tulajdon' kifejezés az iparjogvédelem és a szerzői jog gyűjtőfogalmaként elfogadottá és alkalmazottá vált; ezt használják fontos nemzetközi szerződések, s immár hazai jogszabályok is. A 'szellemi tulajdon' fogalom Ptk.-beli – megfelelő tartalommal kitöltött – alkalmazása nemhogy gyengítené a jogok bármelyik oldalát, hanem mindkettőt – a személyiségi és a vagyoni jogokat egyaránt – egyértelműbbé tenné és nyomatékosítaná.”

szóló könyv végén, önálló részben helyezi el” (235. o.). Ellentétben azzal, amit az indokolás tervezete állít, szó sincs arról, hogy e szerkezeti megoldásban és a hozzá kapcsolódó egyéb szabályozási elképzelésekben „az elméleti vitával kapcsolatos semlegesség” vagy „a választott szerkezeti megoldás merőben pragmatikus megközelítése” (235. o.) fejeződne ki. Valójában a normaszöveg- és indokolástervezet – éppúgy, mint a koncepció és a tematika – a végsőkig feszítve érvényesíti a személyiségi jogi kötődést középpontba helyező és a szellemi tulajdon fogalmának létjogosultságát tagadó (nemzetközi és hazai szakmai körökben ma már elsigeteltnek, „archaikusnak”, „meghaladottnak”¹⁶ és jelentéktelennek számító) álláspontot.

Jelzi a kompromisszumkészség szinte megmagyarázhatatlan hiányát az is, hogy az indokolástervezet – követve a koncepció teátrálisan leegyszerűsítő „*tertium non datur*” felkiáltását (36. o.) – kizár bármiféle köztes megoldást. Az indokolástervezet valójában semmiféle indokát nem adja annak, hogy „a sajátos jogterület szabályozása” (235. oldal), vagyis a szellemi tulajdon védelmét szabályozó külön törvényekre való utalás (ha ilyenre egyáltalán szükség van) – mintegy a kódex „szabályozási területét” (az első könyv indokolása, 2. o.), avagy tárgyi hatályát kijelölő normaként – miért is ne volna beilleszthető „a bevezető, illetőleg záró rendelkezések közé” (235. o.). Ez annál is inkább különös, mivel a Kodifikációs Bizottság elnöke az MSZTT 2002. május 29-én tartott ülésén – a jegyzőkönyv tanúsága szerint¹⁷ – maga is „szimpatikusnak találta” e valóban semleges szerkezeti megoldást, és az MSZTT ennek hatására foglalt állást úgy, hogy „az iparjogvédelmi és szerzői jogi rendelkezéseknek az új Ptk. szerkezetében olyan elhelyezést szükséges találni, amely önmagában is képes kifejezni az e területen létező jogok kettős jellegét: személyiségi és vagyoni jogi természetét”¹⁸.

Az MSZH fenntartja azt az álláspontját, hogy az iparjogvédelem és a szerzői jog egységes felfogását és jogterületi koherenciáját a szellemi tulajdon – nemzetközileg széles körben, illetve az Európai Unióban és más európai szervezetekben is elfogadott,¹⁹ a hazai jogsza-

¹⁶ Bobrovsky szerint „archaikus és meghaladott megoldás a szellemi tulajdont csak a személyiségi jogi gyökérből deriválni”. L.: Bobrovsky Jenő: Szellem és szellemesség; Emlékezés Lontai Endrére. In: Emlékkönyv Lontai Endre egyetemi tanár tiszteletére. Budapest, 2005, 32. o.

¹⁷ MSZTT-14/2002., A 4/2002. (V. 29.) számú testületi ülés jegyzőkönyve, Budapest, 2002. május, 5. o.

¹⁸ MSZTT-állásfoglalás, i. m. (15), 4) b) pont.

¹⁹ Az ENSZ ezen a területen működő, tehát az iparjogvédelemért és a szerzői jogért egyaránt felelős szakosított intézményének elnevezése: Szellemi Tulajdon Világszervezete (l. az 1970. évi 18. törvényerejű rendeletet). A Kereskedelmi Világszervezet irányadó egyezménye is a szellemi tulajdon kereskedelmi összefüggéseiről rendelkezik (l. az 1998. évi IX. törvényt). Az Amerikai Egyesült Államok kormányával is a szellemi tulajdonról kötöttünk megállapodást 1993-ban (Magyar Közlöny, 1993. 173. sz.). Az Európai Közösségben még a szerzői jogi irányelvek is ezt a koncepciót tükrözik: pl. a Tanács 92/100/EGK irányelve már a címében is ezt a kifejezést használja; az információs társadalom szerzői jogi összefüggéseiről kiadott 2001/29/EK irányelv preambuluma pedig egyenesen a következő kijelentést teszi a szerzői jog és a kapcsolódó jogok védelmével mint a szellemi tulajdon egyik formájával kapcsolatban: „*Intellectual property has therefore been recognised as an integral part of property*”. („A szellemi tulajdont tehát a tulajdon szerves részeként ismerték el.”) A közösségi védjegyről szóló 40/94/EK rendelet 4. fejezetének címe és 16. cikke a védjegyről mint tulajdon tárgyáról („*trade mark as an object of property*”) szól. Ugyanilyen fordulatokat tartalmaz a formatervezési minták közösségi oltalmáról szóló 6/2002/EK rendelet is. Az Európai Szabadalmi Egyezmény II. része IV. fejezetének címe pedig az európai szabadalmi bejelentést minősíti a tulajdon tárgyának.

bályokban is tükröződő²⁰ és a magyar jogtudomány egyes képviselői²¹ által is pártolt – koncepciója teremti meg. Ez a megközelítés a szabályozott jogviszonyok alapvető szerkezeti és tartalmi rokonságából indul ki: mind az iparjogvédelmi oltalom, mind a szerzői jogi védelem abszolút szerkezetű, negatív tartalmú jogviszonyt eredményez, kizárólagos jogok formájában érvényesül. A szellemi tulajdon tárgyai azok a szellemi javak (műszaki szellemi alkotások, árujelzők, művek, szomszédos jogi, illetve adatbázis-előállítói teljesítmények), amelyeket a jogi szabályozás – speciális oltalmi formák révén, előre megszabott feltételekkel – a közkincs köréből időlegesen kivon.

A jogterület egységes felfogása – ahogy arra az MSZH már korábban is rámutatott – nem épülhet a „szellemi alkotás” fogalmára mint központi kategóriára; nem használható az iparjogvédelem, a szerzői jog és a szerzői joggal szomszédos jogok átfogó, együttes elnevezéseként a „szellemi alkotások joga” kifejezés. A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmát nem az e megjelölések mögött csupán esetlegesen meghúzódó (inkább szerzői jogilag releváns) alkotótévékenység alapozza meg (ilyesmiről egyébként is legfeljebb egyes ábrás, térbeli vagy hangvédjegyeknél lehetne szó, a szóvédjegyeknél szinte sosem), hanem a szóban forgó megjelölések megkülönböztető képessége és az erre épülő gazdasági funkció.²² Ezt jelzi az is, hogy valamely megjelölés (védjegy) a használat folytán idővel megszerezheti vagy elvesztheti a megkülönböztető képességet.²³ A védjegyek és a földrajzi árujelzők nyilvánvaló esetén túl kétséges az is, hogy a többnyire évtizedek alatt felhalmozódó tapasztalatokból, ismeretekből álló know-how mennyiben számít „szellemi alkotásnak”. A szerzői joghoz kapcsolódó – különösen a hangfelvétel-, film- és adatbázis-előállítói, valamint a rádió- és televízió-szervezeteket megillető – jogok sem alkotások, hanem bizonyos teljesítmények, szellemi javak védelmére szolgálnak.²⁴ A védjegyek, a földrajzi árujelzők, a know-how, a szomszédos jogi teljesítmények és a nem eredeti adatbázisok tehát nem azért állnak jogi védelem alatt, mert alkotások.

²⁰ L. pl. az Szt., valamint a Vt. és az Fmtv. preambulumát, e törvények miniszteri indokolását, az Szt. 44. §-át, a Magyar Szabadalmi Hivatalról szóló 86/2000. (VI. 15.) Korm. rendeletet, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 184/A. §-át és az azt megelőző alcímet.

²¹ L. pl.: *Lontai Endre*: A szellemi alkotások tulajdonjogi kérdései, különös tekintettel az iparjogvédelemre. Jogtudományi Közlöny, 1982. május, 412–419. o.; *Lontai szerint* „a szellemi alkotások tulajdoni koncepciójával kapcsolatos negatív értéktételek gazdagabb érvelést igényel, amint hogy a fizikai dolgok modelljén alapuló tulajdonjog épülete sem repedésmentes” (i. m., 414. o.). Akkoriban ennél nyíltabban nem lehetett jelezni a szellemi tulajdon koncepciójának elfogadására való készséget. *Bobrovsky Jenő*: Iparjogvédelem és csúcstechnika. Bp., 1995., 55–61. o. és 66–78. o.; továbbá *Bacher*, i. m. (2), 23–31. o.

²² A Vt. miniszteri indokolása is a védjegy gazdasági funkcióiból vezeti le, illetve e funkciókkal igazolja a jogi védelem iránti igényt. Tanulságos továbbá e szempontból az Európai Közösségek Bíróságának védjegyekkel kapcsolatos felfogása is, amelyet talán az ún. második Hag-ügyben hozott ítélet fejezett ki a leghatározottabban [C-10/89, S.S. CNL-Sucal v. Hag GF AG].

²³ L. a Vt. 2. §-ának (3) bek.-ét, 30. §-ának e) pontját és 35. §-át.

²⁴ Ezt meggyőző érveléssel támasztotta alá az Sztj. egyik módosításához (a 2001. évi LXXVII. törvényhez) fűzött miniszteri indokolás: „A szerzői joghoz kapcsolódó – szomszédos és adatbázis-előállítói – jogok közös jellegzetességei a következőkben foglalhatók össze:

- a védelem nem azért illeti meg a jogosultakat, mert egyéni, eredeti jellegű alkotásokat hoztak létre;

Mindezt az indokolástervezet is elismeri, ha szakmailag pontatlan, helyenként félrecsúszó érveléssel is. A magyar (és az európai) iparjogvédelem ugyanis nem ismer önálló „jóhírnév-védelmet” (234. o.); a védjegy oltalmát pedig nem „nem annyira”, hanem egyáltalán nem a védjegyben állítólagosan „kifejezésre jutó alkotó tevékenység” (234. o.) alapozza meg.

Meg kell említeni, hogy a személyiségi jogi kötődést középpontba helyező és a szellemi tulajdon fogalmának létjogosultságát tagadó álláspontot elsősorban az a szerzői jogi „iskola” képviseli Magyarországon, amely a szerzői vagyoni jogok elidegeníthetlenségéhez számos érv ellenére – a piacgazdaság igényeivel, a magyar szerzői jogi hagyománnyal és az európai jogfejlődés világosan kirajzolódó tendenciáival szemben is – ragaszkodik.²⁵ E szerzői jogi „iskola” számára a szellemi tulajdon kategóriáját az teszi kifogásolhatóvá, hogy nem fér meg vele a szerzői vagyoni jogok átruházhatóságának törvényi – azaz mesterséges – tilalma. Holott nyilván nem szabadna ennek a kissé ideologikus szerzői jogi felfogásnak az egész jogterületet görcsbe rántania, indokolatlanul megnehezítve a nemzetközileg széles körben elfogadott és a hazai gyakorlatban is igényelt szellemi tulajdonjogi koncepció elméleti és tételes jogi kibontakozását.

A koncepció is utal arra a „paradox” helyzetre, „*hogy a jelenlegi Ptk. ... egy olyan korban ... fogant és született meg, amely a lehető legszűkebb határok közé szorította vissza a magánjogi vagyoni forgalom természetes társadalmi feltételét, a magántulajdont*” (7. o.). A koncepció tervezete arra is figyelmeztetett, hogy kétségekkel kell övezni a tradíciókra vagy a megszokásra történő egyes hivatkozásokat is (10. o.). Emiatt is érdemes felidézni, hogy a szellemi tulajdon koncepciójának tagadása valójában az előző gazdasági és politikai rendszer terhes hagyatékaként nehézkedik ma is az iparjogvédelemmel és a szerzői joggal kapcsolatos jogi közgondolkodásunkra²⁶. A Kodifikációs Főbizottság 2000. június 1-jei határozata a szellemi tulajdon tárgyában a magyar jogi hagyományok megőrzését fontos célként jelölte meg.²⁷

-
- a védelmet indokoltá tevő tevékenység gyakran kötődik ilyen alkotásokhoz, vagy azokra épül;
 - nem szükségszerű vagy elengedhetetlen feltétele azonban e jogok védelmének, hogy azok szerzői jogi védelem alá tartozó alkotással kapcsolatos tevékenységhez kötődjenek;
 - a szomszédos jogok többsége ma is gazdasági, szervezési és technikai teljesítményre vonatkozik (pl. a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és a televízió-szervezetek, valamint a filmelőállítók esetében); ugyanez jellemző az adatbázis-előállítói jogokra is;
 - a szerzői műveknek és a szomszédos jogi, illetve adatbázis-előállítói teljesítményeknek van számos – az alapvető alkotóelemeket és a felhasználás módját érintő – közös, illetve hasonló vonása, amelyeknél fogva a védelem jellege is hasonlóságot mutat (pl., hogy mind jelekből, szavakból, hangokból, képekből vagy esetleg kódokból formálódnak, ilyen formában tehetők a közösség számára hozzáférhetővé és felhasználhatóvá, ebben a formában való megjelenésükben és felhasználásukban áll a hasznuk és a funkciójuk, és védelmüknek ezért hasonló cselekményekre kell vonatkozniak).”

²⁵ Lontai Endre: Szellemi alkotások joga. Bp., 1998; Lontai szerint: „a tulajdoni elmélet bírálata elsősorban a szerzői jog területén jelentkezett élesen”; 16. o.

²⁶ Ahogy Lontai írja: „A személyes elem súlyát, jelentőségét a legkövetkezetesebben a szocialista elmélet tárta fel, olykor – a gazdasági vonzatok rovására – túl is hangsúlyozta.” L.: Lontai Endre: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Budapest, 1988, 68. o.; Bobrovsky szerint sem „ragadhatunk le szovjet jogi közvetítésű személyiségi dogmáknál”; l.: Bobrovsky, i. m. (16) 32. o.

²⁷ A Kodifikációs Bizottság 2000. június 1-jei határozatai. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000. 2. sz. 4. o.

Bacher Vilmos tanulmánya²⁸ meggyőzően mutatta be, hogy a magyar magánjog története során miként torlaszolták el az „eszmei javakon” fennálló „eszmei tulajdon” elméletének kialakulása elől az utat a szovjet ideológiai importcikkekből összehordott barikádok. (Lényegében ugyanígy tört meg a magyar szerzői jog dualista – a szerzői vagyoni jogok forgalomképességének elismerésére épülő – hagyománya²⁹ 1969-ben amiatt, hogy az akkor elfogadott Szjt.-ben túlzott mértékben és dogmatikusan érvényesítették a monista nézeteket.) Ha a „szocialista jogrendszer” ideológiai kötöttségeit nem soroljuk a magyar jogi hagyomány legértékesebb elemeihez, vagyis, ha készek vagyunk ezt a „tradíciót” immár „kétségekkel övezni”, semmi nem gátolja az eszmei, avagy a szellemi tulajdon – jogterületi egységet teremtő – fogalmához való elméleti és (szükség szerint) kodifikációs visszatérést.

Bobrovsky Jenő mindezt tömören a következőképpen summázta: *„arról van szó, hogy az idő mára megért a koncepció- és terminológiaváltásra, a 'szellemi alkotások joga' szovjet ihletésű jogterülete helyett szellemi tulajdonról kell beszélnünk, ahogy ezt az egész világ és a nemzetközi szervezetek (WIPO, WTO, EU) teszik. ... Ez tehát nem egy nyitott kérdés, nem egyesek ízlésbeli felfogása, hanem globális tényhelyzet.”*³⁰

A szellemi tulajdon koncepciója tükrözi napjaink gazdasági realitását is. A modern közgazdaságtan³¹ egyértelműen és kétség nélkül sorolja a tulajdon tárgyaihoz az iparjogvédelmi oltalomban és a szerzői jogi védelemben részesülő szellemi javakat. A vállalkozások számára e javak a legértékesebbek és a legféltebbek közé tartoznak.

Ismét Bobrovsky szavait kölcsönözve: *„A jogterület komplexitása, heterogenitása, szupranacionalitása mellett egyik jellemző vonása erős gazdasági kötöttsége. Kétségtelen, hogy a szellemi tulajdon egyes tárgyai kettős gyökereiek, a személyes és vagyoni érdekek szerves, Janus-arcú egységét hivatottak képviselni. A piacgazdaság körülményei között azonban, ahol a globális versenyben a szellemi tulajdon új, dinamikus tőkeértéket képvisel, a Janus-arcok közül a gazdasági profil az erősebb.”*³² Ezért joggal figyelmeztet Bobrovsky, hogy *„a szellemi tulajdon koncepció és terminológia kerülése nemzetközi kapcsolatainkra is káros, gyanút, bizalmatlanságot kelt a külföldi befektetőkben, mert azt sugallja, hogy a beruházási klíma elemét képező magánjogoknak nem kívánjuk megadni a tulajdonvédelem alkotmányos garanci-*

²⁸ Bacher, i. m. (2), 24. o.

²⁹ Az Szjt. miniszteri indokolása a következőket írja erről: „A magyar szerzői jog hagyományosan dualista szemléletű volt és így a vagyoni jogok elidegeníthetőségének az elvét követte egy egész évszázadon át, a 'szocializmus' időszaka előtt. Ezt tükrözték az 1861-es Ideiglenes Törvénykezési Szabályok, az 1884. évi és az 1924. évi szerzői jogi törvény rendelkezései, valamint Balás P. Elemér reformjavaslatai is az 1930-as és 1940-es években. Fordulatot ebben a jelenleg is hatályos, 1969-ben elfogadott Szjt. hozott; az akkor jellemző szerzői jogi felfogás „ideológiai” megalapozásából sajátos monista rendszer alakult ki. E megközelítést is túlzóan és dogmatikus módon érvényesítették: nemcsak a vagyoni jogok átruházását tiltották meg, hanem a felhasználási engedélyek érvényességi idejét is mereven, ésszerűtlenül korlátozták.”

³⁰ Bobrovsky, i. m. (16), 31. o.

³¹ L. pl.: Svetozar Pejovich: A tulajdonjogok közgazdaságtana. Bp., 1992. 17–22. o.; Peter Drahos: A Philosophy of Intellectual Property. Aldershot-Sidney, 1996, 5–8. o., 41–72. o., 119–144. o.; Bobrovsky, i. m. (21), 79–91. o.

³² Bobrovsky, i. m. (16), 31–31. o.

ait, ezért alkalmazunk más fogalmakat és terminológiát, mint a világ”.³³ Ebből is következik, amit Lontai Endre szögezett le: „a vagyoni mozzanatok túlhangsúlyozása mindenesetre jobban megalapozza a kérdéses jogterület egységét, mint a személyiségi elemek kizárólagosságát vagy elsődlegességét valló koncepciók.”³⁴ Ez annál is inkább igaz, mivel a szellemi tulajdon valamennyi formájából, válfajából – bármelyik iparjogvédelmi oltalmi formából, illetve a szerzői jogi és a kapcsolódó jogi védelemből – erednek vagyoni jogok, míg a személyhez fűződő jogok ismeretlenek egyes iparjogvédelmi oltalmi formák (például a védjegyoltalom vagy a földrajziárjelző-oltalom) esetében, és hiányoznak vagy csak csökevényesen jelentkeznek a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogoknál.³⁵ A jogterület közös nevezőjét tehát nem a személyhez fűződő, hanem a vagyoni jogok teremtik meg.

A szellemi tulajdon koncepciója nem zárja ki a személyiség, illetve a személyhez fűződő jogok figyelembevételét. Locke tulajdonfelfogása³⁶ is példázta, hogy ez elméletileg is alátámasztható (a gyakorlatban pedig eddig sem okozott problémát). Hiszen ha a tulajdon eredete és igazolója az értékteremtő munka, a jogcím és a személyes érdem elválaszthatatlanul összekapcsolódnak.³⁷

Másfelől vitatható, hogy egy biotechnológiai találmányban, egy mikroelektronikai felvezető termék topográfiajában vagy egy szoftverben valóban az alkotó személyisége fejeződik ki (nem beszélve az árujelzőkről, valamint a szomszédos jogi teljesítményekről és a nem eredeti adatbázisokról, amelyeknél – mint láttuk – az „alkotás” eleme is hiányzik), illetve, hogy a személyiség e feltételezett kifejeződése, objektíválódása volna az a központi elem, amelyre a jogi védelemnek épülnie kellene.

A szellemi tulajdon koncepciója valójában nemes, emelkedett eszme. Ez azért fontos, mert a közvéleménnyel is jobban megértethető és elfogadtatható. A szabadalmi rendszert érő heves – nemegyszer túlzó – kritikák és az erősödő, egyre népszerűbb „*anti-copyright*” mozgalmak idején az iparjogvédelem és a szerzői jog művelői aligha mondhatnak le e nemes eszmének – a szellemi tulajdon gondolatának – a nyilvános vitákban való felvonulástásáról.

Mindazonáltal – az előzőekben előadott érvek és a széles körű szakmai támogatás ellenére – az MSZH (kompromisszumként) kész elfogadni azt is, ha az új Ptk. nem használja a „szellemi tulajdon” kifejezést. Erre eleve mód se nyílhatna, ha elfogadnák azt a javaslatunkat (lásd az 1.3. pontot), hogy a második könyv hatodik része maradjon el, azaz ne kerüljenek

³³ Bobrovsky, i. m. (16), 31. o.

³⁴ Lontai, i. m. (26), 18. o.

³⁵ Az Sztj. nem ismer el semmiféle személyhez fűződő jogot sem a filmelőállítók (Sztj. 82. §), sem az adatbázis-előállítók (Sztj. 84/A-84/E. §) javára, a hangfelvétel-előállítókat, valamint a rádió- és televíziószervezeteket pedig csupán névfel-tüntetési jog illeti meg az Sztj. 79. és 81. §-a alapján.

³⁶ Drahos, i. m. (31), 41–72. o.; H. M. Spector: An Outline of a Theory Justifying Intellectual and Industrial Property Rights. EIPR (1989), 270. o.; Dunn: Locke. Bp., 1992., 50–58. o.

³⁷ L. Dunn, i. m. (36), 52–53. o.

a Ptk.-ba – még deklaratív, illetve utaló normákként sem – a szellemi tulajdonra vonatkozó rendelkezések. Ha ilyen szabályok mégis beépülnének az új magánjogi kódexbe, semleges, de a nemzetközi és a hazai szakmai körök számára érthető terminológiát javaslunk. Használható volna például az „iparjogvédelem és szerzői jog” megjelölés is e kettős jogterület megnevezéseként.

Számunkra azonban elfogadhatatlan, ahogy az indokolástervezet megkísérli valósággal lejáratni a szellemi tulajdon eszméjét. A hazai, az európai és a nemzetközi tételes jognak, valamint a magyar és a külföldi szakirodalomnak egyaránt ellentmond az indokolásnak az a roppant meglepő, nem is kissé pejoratív ízű kinyilatkoztatása, hogy a szellemi tulajdon csupán „népszerű gyűjtőfogalom” (234. o.). Érthetetlen, miért állítja az indokolás tervezete, hogy a szellemi tulajdonjogok „a szellemi javakon alig háromszáz éve biztosított ... kizárólagos jogok” csupán, hiszen a világ első szabadalmi törvényét, a Velencei Dekrétumot 1474-ben fogadták el. Az pedig végképp különös feltevés, hogy a jogterület tulajdoni besorolása – az indokolástervezet szerint – csupán „néhány évtizede ... került alkalmazásra” (234. o.).

Szó sincs arról, hogy a tulajdoni megközelítés az iparjogvédelem és a szerzői jog területén újkeletű volna, és a modern idők „szellemi termékeként” csupán néhány évtizedes múltra tekintene vissza.

Az 1791-ben elfogadott francia szabadalmi törvény már a szerző (feltaláló) tulajdonaként azonosította az új találmányt.³⁸ Az ugyanebben az évben (majd pedig a két évvel később) elfogadott francia szerzői jogi törvény szintén a tulajdoni felfogásra épült: ez a törvény szövegezéséből éppúgy kitűnik, mint előkészítő irataiból.³⁹ Mint ismeretes, az iparjogvédelem és a szerzői jog – XIX. század végi – alapegyezményei is a tulajdoni felfogást tükrözik. A Párizsi Unió Egyezmény ezt már címében is kifejezi, hiszen az ipari tulajdon védelmére létesült,⁴⁰ a Berni Unió Egyezmény esetében pedig az egyezmény történelmi előzményei és az 1885. évi diplomáciai értekezlet iratai támasztják alá meggyőzően, hogy ez az egyezmény is a tulajdoni felfogásra épül.⁴¹ Ugyanezt a megközelítést tükrözi a XIX. század végi magyar

³⁸ L. pl.: Introduction to Intellectual Property; Theory and Practice. WIPO, Geneva, 1997, 18–19. o., 2.10 pont; Bobrovsky, i. m. (21), 28–29. o.

³⁹ Claude Colombet: Propriété littéraire et artistique et droits voisins, 6e édition. Paris, 1992, 4–5. o.

⁴⁰ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Convention de Paris pour la protection de la propriété industrielle, Az ipari tulajdon oltalmára az 1883. évi március hó 20-án létesült Párizsi Unió Egyezmény (kihirdette: az 1970. évi 18. törvényerejű rendelet); a PUE 1. cikkének (1) bekezdése szerint az egyezmény hatálya alá tartozó országok az ipari tulajdon oltalmára alkottak uniót; e cikk (2) bekezdése az ipari tulajdon oltalmának tárgyait sorolta fel, (3) bekezdése pedig előírta, hogy az ipari tulajdont a legtágabban kell érteni. L.: G. H. C. Bodenhausen: Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property as revised at Stockholm in 1967. BIRPI, Geneva, 1968

⁴¹ Igaz ugyan, hogy a BUE – címe szerint – az irodalmi és a művészeti művek védelméről szól (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, Convention de Berne pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques, magyar szövegét kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet), de már az előkészítés során az érintett irodalmi és művészeti szervezetek [pl. a Nemzetközi Irodalmi és Művészeti Szövetség, az Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI)] szorgalmazták a szerzőket a műveik felett megillető tulajdon elismerését, a BUE-t létrehozó diplomáciai értekezleten pedig az illetékes bizottság úgy foglalt állást, hogy az egyezmény címe egyenértékű az

iparjogvédelmi kodifikáció is: a védjegyek oltalmáról szóló 1890. évi II. törvénycikk és a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk számos rendelkezésében is egyértelműen a jogterület tulajdoni, szellemi tulajdoni felfogása kristályosodott ki.⁴² E tulajdoni kötődést ismerte fel és írta le Lenkovics Barnabás és Sólyom László is. Lenkovics szerint „a polgári jogon belül a tulajdonjog egyes sajátosságainak elméleti általánosítása és hatókörének kiterjesztése útján született számos alapelv, absztrakt fogalom, jogintézmény vagy akár egész jogterület”.⁴³ Ez utóbbira fontos példaként hozza fel, hogy „a szellemi alkotások alapjogviszonyai szintén a tulajdonjog talajából nőttek ki, az 'alkotó személyiség' szellemi terméke éppúgy a sajátja, ahogy általában az embernek az általa megtermelt, előállított, elsajátított más dolog (szellemi tulajdon)”.⁴⁴ Sólyom pedig a tulajdoni felfogás e jogterületre történő XVIII-XIX. századi kiterjesztését a következőképpen magyarázza: „az egyszerű árutertermelő sem csupán dolgok fölött uralkodott, sőt, személyes hatalma gazdaságán belül és személyes kapcsolatai más tulajdonosokkal legalább annyira részei voltak 'tulajdonának', mint dologi 'jawai'. Ha a tulajdonnak ezeket a szerves vagy funkcionális aspektusait régebben egyáltalán szabályozták, nyilván nem polgári jogilag tették (az üzleti és versenypozíciót privilégiumok, illetve monopóliumok biztosították, rendőri intézkedések védték). A liberális jog kialakulása idején elméletileg kézenfekvő, és jogpolitikailag ajánlatos volt, hogy mindezeket a 'jogokat' a magánjogi tulajdon bekebelezze. Csakhogy így ellentétbe került saját meghatározásával, a dologtulajdonnal. Az egyik megoldás a tulajdon megkettőzése volt. Néhány tradicionális, nem dologi 'tulajdon' számára (elsősorban írásművek utánnymás elleni védelmére) a szellemi tulajdon elméletét állították fel.”⁴⁵

Az indokolástervezet tehát tévesen állítja, hogy a szellemi tulajdon eszméje csupán néhány évtizedes múltra tekint vissza.

Az indokolás tervezete felidézi azt a korábban is hangoztatott⁴⁶ (és meggyőzően sosem ható) elképzelést, hogy az Európai Unió iparjogvédelmi és szerzői jogi jogforrásai azért használják következetesen a szellemi tulajdon terminológiáját, mert az EK hatásköre kizárólag a vagyoni viszonylatok szabályozására terjed ki: „mind a TRIPS-megállapodás, mind az EK-jog kifejezetten kizárják tárgyi hatályuk köréből a szerzők személyhez fűződő jogainak

„irodalmi és művészeti tulajdon” kifejezéssel: „... in the opinion of the Commission, the title of the Convention is equivalent to the words 'literary and artistic property' and should be translated in each country by the usual expression which is used to designate these rights, for example *Urheberrecht*, *copyright*, etc.”; Actes de la 2ème Conférence internationale pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques réunie à Berne du 7 au 18 septembre 1885, International Office, Berne, 1885; *Sam Ricketson*: The Berne Convention for the protection of literary and artistic works: 1886-1986, London, 1987, 2.5-2.7, 41-47. o. és 4.37, 155. o.; *Claude Masouyé*: Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971). Geneva, 1978, 7.11. o.; A szerzői jog kézikönyve. (szerk.: *Benárd Aurél* és *Tímár István*), Budapest, 1973., 373-375. o.

⁴² A szabadalom tulajdonosáról szól pl. az 1895. évi XXXVII. törvény 7. §-a, 8. §-a, 9. §-a, 10. §-a, 19. §-a, 20. §-a és 49. §-a; az 1890. évi II. törvénycikk 9. és 21. §-a szintén tulajdonost említ a védjegy jogosultjaként.

⁴³ *Lenkovics Barnabás*: Magyar polgári jog; Dologi jog. Budapest, 2001, 61-62. o.

⁴⁴ *Lenkovics*, i. m. (43), 62. o.

⁴⁵ *Sólyom László*: A személyiségi jogok elmélete. Budapest, 1983, 267-268. o.

⁴⁶ *Boytha*, i. m. (2), 20. o.

szabályozását, amit a nemzeti törvények hatálya alá utalnak” (234. o.). Ez a megalapozottnak sosem tűnő elmélet azonban végérvényesen megdőlt a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (2004. április 29.) elfogadásával.⁴⁷ Túl azon, hogy ez az irányelv, amely elsőként állapít meg „horizontális” – azaz az iparjogvédelemre és a szerzői jogra egyaránt vonatkozó – szabályokat, az iparjogvédelmi és a szerzői jogok gyűjtőfogalmaként szintén a „szellemi tulajdonjogok” kifejezést használja, e közösségi jogszabály megalkotása más szempontból is figyelmet érdemel. Ez az irányelv ugyanis kétségtelenül kiterjed az iparjogvédelmi oltalom, illetve a szerzői jogi védelem részét képező személyhez fűződő jogokra is – a szellemi tulajdon terminológiájától mégsem távolodik el. Ez egyértelműen kitűnik az irányelv 1. cikkéből, amely a szabályozás tárgyi hatályát általában a szellemi tulajdonjogokra, illetve azok megsértésére terjeszti ki. Megerősíti ezt továbbá a 2. cikk (1) bekezdése, amelynek értelmében az irányelvet a közösségi jogban és/vagy az érintett tagállam nemzeti jogában szabályozott szellemi tulajdonjogok bármely megsértésére alkalmazni kell.⁴⁸ A tagállami jogszabályokban meghatározott személyhez fűződő jogok sérelme esetén is alkalmazandók tehát az irányelv rendelkezései. Figyelmet érdemel a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja is, amelynek értelmében a jogsértés miatt járó kártérítés összegének meghatározásakor – egyéb tényezők mellett – nem vagyoni, azaz „a gazdasági tényezőkön kívüli” elemeket is figyelembe kell venni, mint amilyen például a jogsútnak a jogsértéssel okozott erkölcsi – nem vagyoni – hátrány. A bírósági határozatoknak a 15. cikkben előírt közzététele szintén inkább a jogsútnak érő nem vagyoni hátrányokat, adott esetben a személyhez fűződő jogok sérelmét hivatott ellensúlyozni. Az irányelv tehát kétségkívül egyaránt vonatkozik az iparjogvédelemre és a szerzői jogra, egyaránt kiterjed a vagyoni és a személyhez fűződő jogok sérelmére, mégis címében, a tárgyi hatályát kijelölő és egyéb érdemi rendelkezéseiben következetesen „szellemi tulajdonjogokról” szól. Alighanem többről van szó immár a szellemi tulajdon közösségi jogi olvasatában is, mint pusztán „metaforáról” (234. o.), ahogy azt az indokolástervezet lekicsinylőleg állítja; és ezt a „metaforát” a közösségi jogszabályok korántsem csupán a vagyoni jogok megjelölésére szűkítik.

Az MSZH nyomatékkal javasolja az indokolástervezetből azoknak a szövegrészeknek a törlését, amelyek – az előzőekben bemutatott módon – pejoratív hangsúllyal, már-már gúnyolódva kísérlik meg lejártni a szellemi tulajdon koncepcióját, akár szakmai pontatlanságok árán is. Ilyesféle hangvételre akkor sincs szükség, ha az új Ptk. előkészítéséért felelős személyek és szervezetek – egyébként szinte megmagyarázhatatlan módon – mereven elzárkóznak a szellemi tulajdon patinás, nemzetközileg elterjedt és a hazai szakmai körök szinte teljes támogatását élvező eszméjének elfogadásától.

⁴⁷ Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights. OJ L 195, 2.6. 2004, p. 16

⁴⁸ Az irányelv 2. cikkének értelmezéséhez l.: Statement by the Commission concerning Article 2 of directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property rights (2005/295/EC). OJ L 94, 13.4. 2005, p. 37

1.5. Csakis helyeselni lehet, hogy – összhangban az MSZH korábbi észrevételeivel⁴⁹ – „*a Javaslattal nem kívánja fenntartani a külön törvényben nem szabályozott szellemi alkotások védelmének a Ptk.-ban lehetővé tett módját*” (235. o.), vagyis – egyszerűbben szólva –, hogy a normaszöveg-tervezet nem tartalmaz a hatályos Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében találhatóhoz fogható, azzal tartalmilag egyenértékű szabályt. Ez komoly eredmény, amelyet az MSZH mindenképpen üdvözöl, függetlenül attól, hogy az indokolástervezet e témával kapcsolatos fejtegetései amúgy nehezen követhetők, amikor pedig követhetők, tévutakra vezetnek [például annak boncolgatásával, hogy a bírói gyakorlat más – esetleg versenyjogi – alapon mégis csak jogvédelmet nyújthat, ami akár kizárólagos joggá is „izmosodhat” (236. o.), vagy például igen partikuláris kérdések fölnagyításával és túldimenzionálásával (a tőzsdei indexek és a statisztikai számítási kosarak esetében)]. Az indokolástervezet e részeinek elhagyásával a joggyakorlat előtt is világosabban rajzolódhatna ki a külön törvények hatálya alá nem tartozó („nem nevesített”) szellemi alkotások számára nyújtott általános polgári jogi – Ptk.-beli – védelem megszüntetésének jelentősége és a megfelelő jogértelmezés útján elérhető hatása.

Az indokolástervezetben foglaltaknál is súlyosabb problémákat vet fel azonban ebből a szempontból (is) a 2:200. § első mondata. E rendelkezés értelmében „*a törvény kizárólagos jogot biztosít a szellemi alkotásokhoz és más szellemi javakhoz kapcsolódó személyhez fűződő és vagyoni érdekek védelmére*”. Ha a szöveg egyéb egyenetlenségeit ezúttal nem is tekintjük, e rendelkezéssel az a fő gond, hogy azt a téves látszatot kelti, mintha – az indokolástervezetben bizonygatott szándék ellenére – a tervezet mégis fenn kívánná tartani a „szellemi alkotások és más szellemi javak” általános – pusztán a magánjogi kódex rendelkezéseiből következő – védelmét és ezáltal a hézagmentes oltalom elhibázott elvét is. Az új Ptk. (ha ezt kell „a” törvényen érteni) ugyanis valójában nem nyújt védelmet a szóban forgó szellemi teljesítményeknek, nem „biztosít” kizárólagos jogot a hozzájuk kapcsolódó semmiféle „érdek védelmére”. A 2:200. § első mondata tehát gyakorlatilag értelmetlen, ha pedig valamilyen értelmet mégis próbálnánk tulajdonítani neki, az indokolástervezetben kifejtett szabályozási céllal ellentétes eredményre jutnánk. Ezt a mondatot törölni kell a tervezetből.

⁴⁹ Az MSZH korábban e kérdéstről a következőket fejtette ki: „Az iparjogvédelmi és a szerzői jogi jogszabályok pontosan és részletesen meghatározzák annak érdemi és (az iparjogvédelem esetében) alaki, eljárási feltételeit, hogy a szellemi javak mikor vonhatók ki a szabad felhasználás, a közkincs köréből. A védelmi feltételek e cizellált rendszerét relativizálja és teszi szinte feleslegessé, ha valamely általános polgári jogi szabály általában, *en bloc* törvényi védelmet ad mindenfajta szellemi alkotásnak, még akkor is, sőt, éppen akkor, ha az alkotás nem felel meg valamely nevesített oltalmi forma külön törvényben előírt feltételeinek. A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése ezt a veszélyt idézi elő; e rendelkezés számottevő gyakorlati problémákat eddig feltehetőleg azért nem okozott, mert megmaradt annak, ami valójában: 'politikai ízű' (az alkotómunka tisztelését és a védelme iránti elkötelezettséget kinyilvánító) deklarációnak”; MSZH, i. m. (2), 27. o.; l. még erről *Ficsor Mihály*: A Cappuccino-ügy: a fekete leves. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 106. évf. 2. sz. 2001. április, 31–36. o.

1.6. A normaszöveg-tervezet 2:201. §-a és a hozzá kapcsolódó indokolás elhibázott koncepciót tükröz. A 2:201. § szövegéből az olvasható ki, hogy a know-how-t az iparjogvédelmi oltalommal és a szerzői jogi védelemmel egyenértékű, azzal azonos tartalmú jogi védelem illetné meg. Erre utal például az, hogy a 2:200. § (1) bekezdése éppúgy a törvény által „biztosított” kizárólagos jogról szól, mint a 2:200. § az iparjogvédelmi és a szerzői jogi külön törvényekre való hivatkozás kapcsán, továbbá az is, hogy a 2:201. § (1) bekezdése a know-how-n (gyakorlati ismereten) „biztosított” kizárólagos jogot „védelem”-ként írja le (hiszen abból, hogy e kizárólagos jog a „*más jogcímen védelem alá nem eső*” gyakorlati ismeretet illetné meg, következik: e jogcímen szintén védelem alá esik). Ugyancsak az iparjogvédelmi oltalom és a „know-how-védelem” egyenértékűvé tételére irányuló szándékot jelez, hogy a 2:202. § azonos nevezőre hozza a 2:200. § és a 2:201. §-ban „biztosított” kizárólagos jogokat. A know-how számára azonban sem a nemzetközi iparjogvédelmi egyezmények, sem az európai közösségi jogszabályok, sem pedig hatályos jogunk irányadó rendelkezései nem biztosítanak szellemi tulajdoni típusú – az iparjogvédelmi oltalommal egyenértékű – védelmet. Erre nemhogy szükség nincs, hanem ezt egyenesen el kell kerülni a jövőben is.

A szellemi tulajdoni védelemben nem részesülő, de titokban tartott és ezért korlátozottan hozzáférhető ismeretek esetében a jog általában – az új Ptk. normaszöveg-tervezetének kivételével – az ismeret jogtalan elsajátításához, illetve nyilvánosságra hozatalához fűz jogkövetkezményeket, de – szemben a szabadalmi oltalommal – nem teszi lehetővé az ilyen ismeret birtokosa számára, hogy azokkal szemben is fellépjen, akik az ismerethez tőle függetlenül (például párhuzamos fejlesztés útján) jutottak. A fellépésre pedig többnyire a magántitok polgári jogi és az üzleti titok versenyjogi szabályai szolgáltatnak jogalapot. A know-how, a korlátozottan hozzáférhető ismeret jogi „erődítménye” tehát más képet mutat, mint a szellemi tulajdon „várkastélya”: az általa nyújtott „védelem” is eltérő természetű. Nem abszolút szerkezetű jogviszonyban realizálódik, hanem deliktualis alapon, relatív szerkezetű jogviszonyok útján. (Ez tükröződik például a jogi szóhasználatban is: a versenyjogi védelemnek valójában nincs is „jogosultja”.⁵⁰ A hangsúly nem azon van, hogy e „jogosultnak” milyen cselekményekre van kizárólagos joga, hanem azon, hogy vele szemben milyen – tisztességtelen – cselekmények elkövetését tiltja és szankcionálja a jogszabály. A versenyjogi védelem alapján továbbá „licencia” sem adható.) Vissza is ütne, ha a know-

⁵⁰ A TRIPS-egyezmény (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, I. a 19. lábjegyzet) 39. cikke az üzleti titok (nem nyilvános információ) védelme (Protection of Undisclosed Information) kapcsán kerüli az „owner” és a „right holder” kifejezéseket (amelyekkel az egyezmény iparjogvédelmi tárgyú rendelkezéseiben találkozhatunk), helyette inkább körülmások szerepelnek a szövegben: „*Natural and legal persons shall have the possibility of preventing information lawfully within their control ...*”; „*the person lawfully in control of the information*”. A WIPO Nemzetközi Irodája által kiadott „modelljogszabály” sem a „right holder” vagy az „owner” kifejezést használja, hanem szabatos megjelölésként a „*the person lawfully in control of that information*” fordulatot, rövidített formában pedig a „*the rightful holder*” szókapcsolatot. Model Provisions on Protection Against Unfair Competition. WIPO, Geneva, 1996, Article 6, Note 6.03, 46–47. o. és 67. o.

how (korlátozottan hozzáférhető ismeret, üzleti titok) „védelme” elérné a szellemi tulajdoni – főként a szabadalmi oltalomból eredő – védelem szintjét, hiszen ezáltal a műszaki megoldások titokban tartására – jogi értelemben – ugyanakkora ösztönzés alakulna ki, mint a nyilvánosságra hozataluk „árán” történő szabadalmaztatásukra. A következőkben mindezt részletesen is alátámasztjuk.

Bobrovszky Jenő – Lontai Endre nyomán⁵¹ – a következőképpen sűríti vázlatpontokba a know-how (üzleti titok) védelmének főbb jellemzőit:

- „ – *relatív kizárólagos jellegű hasznosítási jog, amely csak az ismeretnek más által való jogtalan elsajátítása, felhasználása, nyilvánosságra hozatala ('a titok pecsétjének feltörése') ellen ad fellépési lehetőséget, tehát a de facto birtokhelyzetet védi, külön állami aktus nélkül (pl. regisztráció, engedélyezés);*
- *a független, párhuzamos fejlesztés ('independent development') és a mérnöki visszafejtés ('reverse engineering') ellen védelmet nem nyújt;*
- *csak akkor vehető igénybe, ha az ismeret nem áll szabadalmi vagy más hasonló tartalmú regisztrált oltalom alatt.*”⁵²

Bobrovszky szerint:

„A know-how-védelem esetén lényegében a szellemi javak birtokvédelmének egyik megnyilvánulásáról van szó. Ez az oltalom a de facto birtokhelyzetet védi, amelyben az a körülmény, hogy a birtokos a szellemi javakat magához veszi vagy azok más módon hatalmába kerülnek, a szellemi javak specifikumának megfelelően a jogilag vagy ténybelileg korlátozott hozzáférhetőség révén fejeződik ki.

Az oltalom csak a 'tulajdon látszatához' fűződik, ezért nincs állami aktushoz, külön területi vagy időbeli korláthoz kötve. Az oltalom – a szabadalmi oltalomtól eltérően – nem abszolút, hanem csak relatív kizárólagosságot jelent, mivel a független fejlesztővel és a visszafejtővel szemben nem véd. A szabadalom (mint az államilag regisztrált kizárólagos jogon alapuló 'szellemi tulajdonjog') és a know-how-oltalom (mint a jogilag védett kizárólagos helyzeten alapuló 'szellemi birtokjog') lényegében ugyanannak a jogi éremnek a két oldala, az oltalom két formája, amely az ismeretáru értékét befolyásolja. A forgalomban ugyanis az áru maga az ismeret, amely a know-how-oltalom révén viszonylagosan, a szabadalmi oltalom révén pedig abszolút módon elkülönül a közkinctől.”⁵³

Mindezek alapján Bobrovszky a következő javaslatot teszi „a hazai és a nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével de lege ferenda ... a hatályos magyar szabályozás továbbfejlesztésére”:

„A know-how oltalmát a jelenlegi direkt módon nem indokolt kimondani a Polgári Törvénykönyvben, mivel az a fejlett országok törvényhozásában sem jelenik meg ebben a formában. A

⁵¹ Lontai, i. m. (26), 153–196. o.

⁵² Bobrovszky, i. m. (21), 134. o.

⁵³ Bobrovszky, i. m. (21), 135. o.

polgári jogi általános titokvédelem, illetve a szerződési szabadság értelmében kiköthető titkosági záradék azonban továbbra is felhasználható lesz a know-how-oltalom kialakításához.

*Az üzleti titok védelmét a GATT szellemi tulajdon egyezmény tervezettel [vagyis a TRIPS-egyezménnyel] összhangban, az ott előírt feltételekkel, elsődlegesen a tisztességtelen verseny elleni oltalom körében kell biztosítani a Párizsi Egyezmény 10bis cikkével összhangban.*⁵⁴

Részben Bobrovsky fejtegetéseihez kapcsolódva, részben azoktól függetlenül Bacher is felidézi a know-how jogi besorolásával kapcsolatos alapvető dilemmát:

*„A jogi irodalomban vitás, hogy lehet-e a know-how tulajdonáról beszélni. A francia jogi irodalomban van olyan tekintélyes álláspont (Mathely), amely szerint lehet a know-how tulajdonáról beszélni; mások szerint viszont a tulajdonról csak a szabadalmi oltalom esetén lehet beszélni, a know-how védelem csak tulajdonba vétel nélküli birtokolásra vonatkozik, amelyet a birtokvédelmi szabályok alapján lehet védeni.*⁵⁵

Faludi Gábor is az üzleti titok versenyjogi védelmének relatív szerkezetére figyelmeztet, igaz, főként a szellemi tulajdon elméletének bírálataként (holott a szellemi tulajdon elmélete megáll attól, hogy a know-how „védelmét”, illetve a tisztességtelen verseny tilalmát nem soroljuk a szellemi tulajdonhoz; sőt, ettől még mintha szilárdabb alapokra is helyeződne):

*„A tisztességtelen verseny elleni védelem jogi eszközei relatív, a tisztességtelen piaci magatartást tanúsító versenytárs elleni fellépést tesznek lehetővé, tehát a homogén, abszolút negatív jogi jelleg, amely az egyik tényező a szellemi tulajdon pártján állók álláspontjában a dologi tulajdonhoz való kapcsolásban, itt megtörik.*⁵⁶

Mint láttuk: épp, hogy nem törik meg, hiszen arról van szó, hogy a know-how nem lehet szellemi tulajdon tárgya, tehát kevésbé cáfolható a szellemi tulajdon elmélete az arra való hivatkozással, hogy az nem eléggé konzisztens, mivel a know-how-t – ami nem képezheti szellemi tulajdon tárgyát – nem tudja beilleszteni a szellemi tulajdon koncepciójába.

Látszólag ellentmond ennek az, hogy a Párizsi Uniós Egyezmény⁵⁷ (PUE) 1. cikkének (2) bekezdése az ipari tulajdon oltalmának tárgyaihoz sorolja a tisztességtelen verseny ellen való védekezést, és hogy a PUE 10bis cikke viszonylag részletes – „self-executing” jellegű⁵⁸ – előírásokat tartalmaz a tisztességtelen verseny elleni „hathatós oltalomról”. A tisztességtelen verseny ellen való védekezés eredetileg nem is tartozott a PUE hatálya alá. A tisztességtelen versenyre vonatkozó rendelkezéseket pedig alapvetően nem azért építették be az egyez-

⁵⁴ Bobrovsky, i. m. (21), 136. o.; Bobrovsky egy másik – közelmúltbeli – írásában (az új Ptk. koncepciója kapcsán) hasonlóképpen foglalt állást: „A know-how (nyilvánosságra nem hozott adatok, üzleti titok) védelme a TRIPS Egyezmény 39. cikkével összhangban a tisztességtelen versennyel szembeni védelem körében valósul meg a nemzetközi gyakorlatban és Magyarországon is. További védelmi eszközök: a szerződési rendszer, az alaptalan gazdagodás visszatérítése, a szolgai utánzás tilalma és a tisztességtelen verseny elleni egyéb jogi eszközök, amelyek a második védővonal.” L.: Bobrovsky, i. m. (16), 33. o.

⁵⁵ Bacher, i. m. (2), 31. o.

⁵⁶ Faludi, i. m. (2), 8–9. o.; a témához l. még: Tattay Levente: A szellemi alkotások joga. Budapest, 2001., 202–207. o.; Lontai, i. m. (25), 131–136. o.

⁵⁷ L. a 40. lábjegyzetet.

⁵⁸ Bodenhausen, i. m. (40), 95. o.

ménybe az 1900. évi brüsszeli és az 1911. évi washingtoni felülvizsgálat alkalmával, hogy az ipari tulajdon fogalmát bővítsék ezáltal (ez csupán folyománya, járulékos eredménye volt a revízióknak), hanem azért, hogy a nemzeti elbánás követelményét erre a jogterületre is kiterjesszék.⁵⁹ A tisztességtelen verseny elleni védekezés sajátos – az ipari (szellemi) tulajdonától eltérő szerkezetére utal, hogy a 10bis cikk (3) bekezdése a tisztességtelen versenyek eredmények megtiltására helyezi a hangsúlyt, és nem arra, hogy a „versenyjogi védelem” milyen cselekményekre ad(na) kizárólagos jogot.

Ezt erősíti meg a WIPO Nemzetközi Irodájának kiadványában foglalt magyarázat is: „*míg az iparjogvédelmi oltalmi formák, mint például a szabadalmak, bejelentés alapján hozott iparjogvédelmi hatósági döntéssel keletkeznek és kizárólagos jogokat biztosítanak a védelem tárgyára, a tisztességtelen verseny elleni védekezés nem kizárólagos jogok megadásán alapul, hanem azon a megfontoláson, hogy a tisztességes üzleti gyakorlattal ellentétes cselekményeket meg kell tiltani.*”⁶⁰ Hasonló megközelítést tükröz a Nemzetközi Iroda versenyjogi monográfiája is amikor kifejti: a tisztességtelen verseny elleni védekezés háromféle útja ismert – a speciális versenyjogi, az általános polgári jogi („*general tort law*” vagy „*passing off*” a *common law* rendszerű országokban) vagy a kettő kombinációja.⁶¹ Annak lehetőségére, hogy a tisztességtelen verseny elleni védekezés vagy a know-how védelme szellemi tulajdonként, szellemi tulajdoni formában és szerkezetben is megjelenhetne, sem az említett monográfia, sem az annak alapján kidolgozott „mintajogszabály”⁶² még csak nem is utal.

A WTO TRIPS-egyezményének 39. cikke a nyilvánosságra nem hozott adatok védelmét épp a PUE 10bis cikkére építve írja elő, azaz nincs szó arról, hogy szellemi tulajdoni természetű védelmet követelne meg a versenyjogi helyett.⁶³ A 39. cikk (3) bekezdése tekintetében (az ún. „*data exclusivity*” ügyében)⁶⁴ is az volt a következetes magyar kormányzati álláspont⁶⁵ mind az Európai Unió irányában a csatlakozási tárgyalásokon, illetve azt megelőzően a társulás intézményrendszerében, mind pedig a WTO-ban (főként az USA-val) lefolytatott eszmecsere során, hogy az adatok e bekezdésben előírt védelme – egyéb lehetőségek mellett – a tisztességtelen verseny elleni védekezés jogi eszközeivel is megteremthető.

Az indokolástervezet továbbra is abból a téves feltevésből látszik kiindulni, hogy az európai közösségi jog megköveteli a know-how, avagy az egyébként nem oltalmazott „technológia” szellemi tulajdoni természetű védelmét és ehhez pedig a know-how (avagy a technológia) általános érvényű polgári jogi definíciójának bevezetését. Az Európai Bizottság egyes

⁵⁹ Bodenhausen, i. m. (40), 94. o.

⁶⁰ Introduction ... (WIPO), i. m. (38), 15. o., 1.59 pont

⁶¹ Protection Against Unfair Competition. WIPO, Geneva, 1994, 19–22. o., 23–27. pont

⁶² Model Provisions ... (WIPO), i. m. (50), 6–68. o.; l. még: Vörös Imre: Az európai versenyjogok kézikönyve. Budapest, 1992, 13–37. o. és 168–170. o.

⁶³ Daniel Gervais: The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. London, 1998, 181–188. o., 2.174–2.181 pont

⁶⁴ Trevor M. Cook: The Protection of Regulatory Data in the Pharmaceutical and Other Sectors. London, 2000

⁶⁵ L. pl.: The EU Pharmaceutical Law Forum – Rome, 2001, Central and Eastern Europe Accession. Presentation by Mihály Ficsor, 1–10. o.

– ún. csoportos mentesítést nyújtó – versenyjogi tárgyú rendeleteiben megjelenik ugyan a know-how definíciója⁶⁶ (és azt a tervezet 2:201. §-a helyel-közzel vissza is adja), e rendeletek azonban nem arra irányulnak, hogy a know-how jogi védelmét illetően állapítsanak meg a tagállamok számára jogalkotási – harmonizációs – követelményeket (ne feledjük, hogy közvetlenül alkalmazandó, átültetést nem igénylő közösségi jogszabályokról van szó), hanem arra, hogy a közösségi versenypolitika részeként mentesítsék a technológiaátadási megállapodások, valamint a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjait az EK-szerződés 81. cikkében szabályozott kartelltilalom jogkövetkezményei alól. A 772/2004/EK rendelet 1. cikke (1) bekezdésének i) pontja és a 2659/2000/EK rendelet 2. cikkének (10) bekezdése tehát nem állapít meg „know-how-védelmi” követelményt, különösen nem a tagállamok jogalkotása számára, hanem csak az említett közösségi rendeletek alkalmazásához adja meg a know-how fogalmát. E rendeleteken kívül a 2001/83/EK irányelv⁶⁷ szabályozza

⁶⁶ A szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2004. április 27-i 772/2004/EK rendelet 1. cikke (1) bekezdésének i) pontja szerint:

- „a know-how: tapasztalatból és ismételt alkalmazásból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek, amelyek
- i. titkosak, azaz nem közismertek vagy könnyen hozzáférhetők,
 - ii. lényegesek, azaz a szerződés szerinti termékek előállításához fontosak és hasznosak, valamint
 - iii. azonosítottak, azaz kellően átfogó módon leírtak ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy a know-how megfelel a titkosság és a lényegesség követelményének”.

Az angol változat szerint: *Commission Regulation (EC) No 772/2004 of 27 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of technology transfer agreements:*

„Article 1

1. (i) 'know-how' means a package of non-patented practical information, resulting from experience and testing, which is:

- (i) secret, that is to say, not generally known or easily accessible,
- (ii) substantial, that is to say, significant and useful for the production of the contract products, and
- (iii) identified, that is to say, described in a sufficiently comprehensive manner so as to make it possible to verify that it fulfils the criteria of secrecy and substantiality”.

Lényegében azonos definíciót ad a szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2000. november 29-i 2659/2000/EK rendelet 2. cikkének (10) bekezdése is: „know-how: a tapasztalatból és kísérletből származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek titkos, lényeges és azonosított együttese: a „titkos” kifejezés itt azt jelenti, hogy a know-how nem közismert vagy könnyen hozzáférhető; a „lényeges” kifejezés azt jelenti, hogy a know-how olyan ismeretet tartalmaz, amely nélkülözhetetlen a szerződés szerinti termékek gyártásához, illetve a szerződés szerinti eljárások alkalmazásához; az „azonosított” azt jelenti, hogy a know-how-ról egy kellően átfogó ismertetés áll rendelkezésre, amelynek alapján megállapítható, hogy a know-how kimeríti a titkosság és lényegesség ismérveit”.

Az angol változat szerint: *Commission Regulation (EC) No 2659/2000 of 29 November 2000 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of research and development agreements:*

„Article 2

10. 'know-how' means a package of non-patented practical information, resulting from experience and testing, which is secret, substantial and identified: in this context, „secret” means that the know-how is not generally known or easily accessible; „substantial” means that the know-how includes information which is indispensable for the manufacture of the contract products or the application of the contract processes; „identified” means that the know-how is described in a sufficiently comprehensive manner so as to make it possible to verify that it fulfils the criteria of secrecy and substantiality”.

A fenti definícióval szó szerint megegyező fogalom meghatározást ad a szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1999. december 22-i 2790/1999/EK rendelet is.

⁶⁷ L. az Európai Parlament és a Tanács 2004/27/EK irányelvvel módosított 2001/83/EK irányelvét.

– a TRIPS-egyezmény 39. cikkének (3) bekezdésére is figyelemmel – az ún. törzskönyvi adatvédelmet. E specifikus szabályozásból azonban aligha lehet általános következtetésekre jutni a know-how (és védelme) polgári jogi besorolását illetően.

Hatályos jogunkban a Ptk. 81. §-a⁶⁸ és a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 4. §-a⁶⁹ rendelkezik az üzleti titok védelméről. A két rendelkezés együttes olvasatából egyértelműen kitűnik, hogy az üzleti titok fogalma és így annak polgári jogi, illetve versenyjogi „védelme” kiterjed a know-how-ra is [lásd a Tpv. 4. §-a (3) bekezdésének a) pontját és a Ptk. 81. §-ának (2) bekezdését]. Ezen az sem változtat, hogy kétséges e két rendelkezés teljes összhangja a TRIPS-egyezmény 39. cikkének (2) bekezdésével, és hogy a Ptk. 81. §-ának (3) bekezdése – zavaró pontatlansággal – a technológiai eljárásoktól, műszaki megoldásoktól, gyártási folyamatoktól, munkaszervezési és logisztikai módszerektől különböző és nem azokat felölelő fogalomként kezeli a know-how-t.

Emellett a know-how védelmét szolgáló rendelkezésként szokás megemlíteni a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdését és 87. §-ának (2) bekezdését, valamint a Ptk. II. 41. §-át. Habár annyi még e rendelkezések – egyébként nehezen értelmezhető – szövegéből is kitűnik, hogy az általuk a know-how (a vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretek és tapasza-

⁶⁸ Ptk. 81. § (1) Személyhez fűződő jogokat sért, aki a levéltitkot megsérti, továbbá aki a magántitok vagy üzleti titok birtokába jut, és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza vagy azzal egyéb módon visszaél.

(2) Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértően vagy veszélyeztetően, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.

(3) Nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményrel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz – való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

(4) Az, aki az államháztartás valamely alrendszerével pénzügyi, illetve üzleti kapcsolatot létesít, kérésre köteles a jogviszonnyal összefüggő és a (3) bekezdés alapján közérdekből nyilvános adatokra vonatkozóan tájékoztatást adni. A felvilágosítás oly módon is történhet, hogy az adatokat a honlapon vagy a hirdetményi lapban teszik közzé. A felvilágosítás megtagadása esetén, vagy ha a felvilágosítást kérő szerint a tájékoztatás nem kielégítő, a törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárása kezdeményezhető.

⁶⁹ Tpv. 4. § (1) Tilos üzleti titkot tisztességtelen módon megszerezni vagy felhasználni, valamint jogosulatlanul mással közölni vagy nyilvánosságra hozni.

(2) Üzleti titok tisztességtelen módon való megszerzésének minősül az is, ha az üzleti titkot a jogosult hozzájárulása nélkül, a vele – a titok megszerzése idején vagy azt megelőzően – bizalmi viszonyban vagy üzleti kapcsolatban álló személy közreműködésével szerezték meg.

(3) E törvény alkalmazásában

a) üzleti titok fogalma alatt a Ptk. 81. § (2) bekezdésében meghatározott fogalmat kell érteni;

b) bizalmi viszony különösen a munkaviszony, a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony és a tagsági viszony;

c) üzleti kapcsolat az üzletkötést megelőző tájékoztatás, tárgyalás, ajánlattétel akkor is, ha azt nem követi szerződéskötés.

latok) számára nyújtott „védelem” talán még az üzleti titok versenyjogi védelmének szintjét sem éri el, nemhogy az iparjogvédelmi oltalomét (a szellemi tulajdonét), hiszen a „jogosult” – a személyhez fűződő jogok megsértése esetén támasztható polgári jogi igényeken felül – csupán azt követelheti, hogy az eredményeit elsajátító vagy felhasználó személy részeltesse őt az elért vagyoni eredményben.

Mindezek alapján leszögezhető: helytelen és a szellemi tulajdon rendszerét is kikezdi a tervezet 2:201. §-a amiatt, hogy a know-how számára az iparjogvédelmi oltalommal egyenértékű jogi védelmet nyújt, arra „kizárólagos jogot” biztosít. Valójában a tervezet e szakasza sincs szükség, azt törölni kéne; elegendő volna a szóban forgó ismeretek számára a magántitok polgári jogi védelmét (lásd a normaszöveg-tervezet 2:120. §-át) és az üzleti titok versenyjogi védelmét (Tpvt. 4. §) bevezetni, illetve fenntartani.

Arra az esetre, ha az előzőekben kifejtett – a 2:201. § elhagyását szorgalmazó – álláspontunkat a további kodifikációs munka során mégsem vennék figyelembe, a következő észrevételeket adjuk elő a szövegezést illetően. Indokolatlan szűkítés, hogy csak azokat a „lépéseket” [talán inkább intézkedésekről kéne szólni, mint a hatályos Ptk. 81. §-ának (2) bekezdésében] kellene figyelembe venni, amelyeket a „hasznosítás során” tett a „jogosult” az ismeret titokban tartása érdekében. Ez a megszorítás nem csupán gyakorlati szempontból értelmetlen, hanem a TRIPS-egyezmény 39. cikke (2) bekezdésének c) pontjában foglaltakkal is ellentétbe kerülne. Nem derül ki a szövegből (és a tervezet ebben osztozik a hatályos Ptk. 81. §-ának hiányosságában is), hogy csak olyan ismeret esetében kerülhet egyáltalán szóba: a jogosult megtette-e a szükséges intézkedéseket a titokban tartás érdekében, amely eredendően titkos (nem jutott még nyilvánosságra), illetve korlátozottan hozzáférhető (mert ebben a formában még nem férhetett hozzá bárki). Más szóval: csak azt lehet titokban tartani, ami még titkos. E tekintetben is a TRIPS-egyezmény 39. cikkének (2) bekezdésében foglalt fogalommeghatározások átvételét javasoljuk. A 2:201. § (2) bekezdése főlegesen foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a kizárólagos jog (csak bízni tudunk abban, hogy nem lesz ilyen) kit illet meg, az egyes „szerzési jogcíme”, szerzőmódok felsorolása (ha ez felsorolásnak készült) pedig eklektikusnak hat. A 2:201. § (3) bekezdése a „jogvédelem” (csak találgatni lehet, ezen mit kéne érteni – a kizárólagos jogot?; vagy e jognak is van külön védelme?) megszűnését csak arra az esetre mondja ki, ha „kiterjedt felhasználás révén” válik közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé a gyakorlati ismeret. Ebből az következne, hogy a „jogvédelem” nem szűnne meg, ha az ismeret más módon (más „réven”) válik közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé. Holott aligha lehet ez a szabályozás szándékolt célja.

Az indokolástervezet nehezen követhető okfejtéseihez – mivel a 2:201. § normaszövegének tervezetével sem értünk egyet, és mivel e szakasz teljes elhagyását kérjük – ezúttal nem fűzünk részletes megjegyzéseket. Csupán egyet nem értésünk jelzésére szorítkozunk azzal a meghökkentő állítással kapcsolatban, hogy a know-how védelmének célja „a piaci érdekeket szolgáló használatbavételének szerződéses szabályozási lehetősége” (238. o.) volna. Úgy véljük, hogy a know-how, illetve az üzleti titok jogi szabályozásának, „védelmének” in-

dokai és céljai ennél összetettebbek. Sőt, számos országban anélkül is kialakult és virágzik a know-how-forgalom, létrejönnek a know-how átadására és felhasználására vonatkozó szerződések, hogy e „gyakorlati ismeretekre” nemhogy szellemi tulajdoni természetű védelem, de bármilyen „testre szabott” polgári jogi szabályozás vonatkozna.

1.7. A normaszöveg-tervezet 2:202. §-a rendelkezik „*a szellemi alkotások megsértésének szankciójáról*”. (A 2:202. § alcíme kirívóan pontatlan: nyilvánvaló, hogy nem a szellemi alkotást, hanem a hozzá fűződő jogokat lehet csupán megsérteni, és csak ehhez fűzhető jogkövetkezmény; a „szellemi alkotás” megjelölés nem áll összhangban a hatodik rész címével és a 2:200. §-ban található rendelkezés szövegével, hiszen ott „*szellemi alkotásokon és egyéb (más) szellemi javakon biztosított jogok*”-ról van szó; s végül: „szankció” helyett helyesebb volna – mivel nem idegen szó és sokkal inkább használatos a magyar jogszabályok szövegében – a „jogkövetkezmény” kifejezést alkalmazni.)

E sajátos című rendelkezés logikai bravúrral is meglepi az olvasót: egyszerre írja elő a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó külön jogszabályokban szabályozott és a Ptk.-ban megszabott jogkövetkezmények párhuzamos és szubszidiárius jellegű alkalmazását: „*a 2:200. és 2:201. §-okban biztosított kizárólagos jog megsértése esetén a jogosultat – a külön törvényben meghatározott igényeken kívül, illetve ilyenek hiányában – a személyhez fűződő jogok megsértéséből származó igények is megilletik*”.

Ebből a szabályozási megoldásból különös következtetésekre lehetne jutni. Vajon ugyanazt a jogkövetkezményt – ha a külön törvény meg az új Ptk. is előírja – kétszer (vagy kettős jogcímen) lehetne érvényesíteni? Ha a külön törvény – valamilyen jogpolitikai megfontolásból – nem teszi lehetővé valamely jogkövetkezmény érvényesítését, e jogalkotói döntés dacára az új Ptk. mégis „belépne” és módot adna a külön törvényben tudatosan mellőzött jogkövetkezmény érvényesítésére? Ha ugyanazt a jogkövetkezményt különböző feltételekkel lehetne a külön törvény és az új Ptk. alapján érvényesíteni, melyik feltételrendszer volna irányadó (vagy mindkettő az volna)?

Néhány példa az előző kérdések illusztrálására:

- A normaszöveg-tervezet 2:123. §-ában, a személyhez fűződő jogok megsértésének „*felróhatóságtól független szankciói*” között éppúgy szerepel például a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása, a további jogsértéstől való eltiltás vagy a sérelmes helyzet megszüntetése és a jogsértést megelőző állapot helyreállítása, mint az Szt. 94. §-ának (1) bekezdésében, az Szt. 35. §-ának (2) bekezdésében vagy a Vt. 27. §-ának (2) bekezdésében. Ebből mi adódna a 2:202. § alapján? Az, hogy „*a személyhez fűződő jogok megsértéséből származó igények*” nem lennének érvényesíthetők a külön törvényben előírt jogkövetkezmények mellett, azokkal párhuzamosan, vagy az, hogy ugyanazt az igényt két jogcímen (akár „kétszeresen”) is támaszthatná a jogosult (illetve a „*sérelmet szenvedett személy*”)?
- A 2:123. § e) pontja szerint követelhető volna „*a jogsértéssel elért vagyoni előny átten-*

gedése” is „a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint”. A szerzői jogi és az iparjogvédelmi törvények a jogsértéssel (bitorlással) elért gazdagodás visszatérítése iránti igényt ismerik el [Szt. 94. § (1) bek. e) pont; Szt. 35. § (2) bek. e) pont, Vt. 27. § (2) bek. e) pont]. A szerzői jogi és az iparjogvédelmi külön törvények „szükség esetén” adnak módot annak követelésére, hogy az elégtételnek a jogsértő részéről vagy költségén megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak [Szt. 94. § (1) bek. c) pont, Szt. 35. § (2) bek. c) pont, Vt. 27. § (2) bek. c) pont], a 2:123. § c) pontja ilyen megszorítást nem tartalmaz. A külön törvények szerint nemcsak a jogsértés, hanem a jogsértéssel közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyása is követelhető, és nemcsak a jogsértőtől, hanem attól is, akinek a szolgáltatásait a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették [Szt. 94. § (1) bek. b) pont és (3) bek., Szt. 35. § (2) bek. b) pont és (4) bek., Vt. 27. § (2) bek. b) pont és (4) bek.], míg a tervezet 2:123. §-a ilyen lehetőségeket nem nyitna.

Megítélésünk szerint a szerzői jogi és az iparjogvédelmi törvények szóban forgó rendelkezései teljes körű és kimerítő szabályozást tartalmaznak a jogsértések polgári jogi jogkövetkezményeiről. Nincs olyan hiányosságuk, amelyet a magánjogi kódex segítségül hívásával kellene pótolni; a szerzői jogi és az iparjogvédelmi jogsértések polgári jogi jogkövetkezményei hiánytalan és zárt rendszert alkotnak, azon nem található olyan „lyuk”, amelyet az új Ptk.-ban a személyhez fűződő jogok megsértésére irányadó – objektív alapú – jogkövetkezmények valamelyikével kellene „betömni”. E külön törvények a jogsértések jogkövetkezményeit a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel összhangban állapítják meg, a 2005. évi CLXV. törvénnyel bevezetett módosításoknak is köszönhetően.⁷⁰ Az irányelv végrehajtása kapcsán sem vetődött fel, hogy a jogsértésekhez a külön törvényekben fűzött jogkövetkezményeket a Ptk.-ban előírt szankciókkal kellene kiegészíteni vagy megfejteni, valószínűleg azért sem, mivel az irányelvvel összhangba hozott szerzői jogi és iparjogvédelmi szabályozás a Ptk.-ban foglaltaknál sokkal szélesebb körű – és hatékonyabban érvényesíthető – jogkövetkezményeket tartalmaz. Nincs tehát szükség arra, hogy a személyhez fűződő jogok megsértésének – felróhatóságtól független – szankcióit szubszidiárius jelleggel (vagy párhuzamosan) alkalmazzuk a jogsértésre a szerzői jogi és az iparjogvédelmi külön törvényekben meghatározott jogkövetkezmények mellett vagy azokon túl.

Rá kell mutatni mind a hatályos Ptk., mind a tervezet azon paradoxonára, hogy a személyhez fűződő jogok szankcióit kell (kellene) alkalmazni a szellemi tulajdonjogok megsértése esetén is, noha számos oltalmi formánál nincsenek személyhez fűződő jogok, csak vagyoni jogok, a jogsértések többsége a vagyoni jogok megsértésével valósul meg, és az esetek elsöprő többségében ilyen jogcímen érvényesítenek igényt. Nem tűnik adekvátnak, hogy a

⁷⁰ Az irányelvet illetően l. a 47. és a 48. lábjegyzetet; a hazai implementációhoz pedig: *Bacher Vilmos–Faludi Gábor*: Jogérvényesítés a szellemi tulajdon-jogok területén. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évf. 2. szám, 2005. április, 24–37. o.

személyhez fűződő jogok megsértésének szankcióit (például a sérelemdíjat) alkalmazzuk a vagyoni jogok megsértésére. Ellenben megfontolható volna, hogy az egyes szellemi alkotások létrehozóit megillető – külön törvényekben szabályozott – személyhez fűződő jogok megsértése esetén követelhető legyen sérelemdíj az új Ptk. szabályai szerint. Ez megoldható volna mind a külön törvények, mind a tervezet 2:124. §-a ilyen értelmű kiegészítésével.

A kártérítési felelősséget illetően pedig a szerzői jogi és az iparjogvédelmi törvények ma is a polgári jogi felelősség szabályaira hivatkoznak [Sztj. 94. § (2) bek., Szt. 35. § (3) bek., Vt. 27. § (3) bek.].

Mindezek alapján javasoljuk

- a 2:202. § elhagyását a tervezetből;
- annak megfontolását, hogy a szellemi alkotások létrehozóit a külön törvények szerint megillető, személyhez fűződő jogok megsértése esetén az új Ptk. szabályai szerint sérelemdíj is követelhető legyen.

II. ÉSZREVÉTELEK A TERVEZET ELSŐ KÉT KÖNYVÉNEK EGYÉB RÉSZEIRE

2.1. A tervezet 1:2. §-a új megfogalmazásban rögzíti a magánjogi kódex és a többi – vagyoni és személyi viszonyokat szabályozó – jogszabály viszonyát rendező ún. értelmezési alapelvet. Megítélésünk szerint a hatályos Ptk. 1. §-a (1) bekezdésének második mondatában található rendelkezés szövege pontosabb és kevésbé félreérthető, ezért annak az új Ptk.-ba való átemelését szorgalmaznánk. Különösen zavarónak tűnik, hogy a tervezet elhagyná azt a megkötést a hatályos rendelkezésből, amely egyértelművé teszi a Ptk. szubszidiárius jellegét, vagyis amelyből az következik: a vagyoni és egyes személyi viszonyokat szabályozó külön jogszabályt csak akkor kell a Ptk.-val összhangban, a Ptk. rendelkezéseire figyelemmel értelmezni, ha e jogszabály nem rendelkezik eltérően. Az új Ptk.-ban is a *lex specialis derogat legi generali* alapelv sérelme nélkül volna indokolt fenntartani az értelmezési generálklauzulát. Megfontolást érdemelne viszont, hogy csupán a Ptk.-tól törvényi szinten eltérő szabályoknak adjunk ezen az alapon elsőbbséget (ami a hatályos norma korrekcióját igényelné).

2.2. A tervezet 2:114. §-a – különösebb magyarázat nélkül – elhagyja a névviselési jog szabályozásából a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében található rendelkezést. Ebből az adódik, hogy a tervezet alapján nem volna jelentősége a jogi személy névviselési joga (és annak sérelme) kapcsán a működési körnek és területnek. Abszolúttá válna tehát az a követelmény, hogy a jogi személy nevének különböznie kell a többi jogi személy nevéétől, azaz akkor is érvényesülne, ha az érintett jogi személyek különböző működési körben, különböző területen fejtenék ki tevékenységüket. (A normaszöveg tervezetéből az is kimaradt, hogy a korábban nyilvántartásba vett jogi személy névviselési jogának van elsőbbsége; e hiányt azonban a

joggyakorlat megfelelő jogértelmezéssel feltehetőleg pótolná, hiszen e nélkül aligha lehetne értelmesen alkalmazni a jogi személyek névviselési jogának szabályait.)

A hatályos Ptk. magyarázata meggyőzően érvel a 77. § (3) bekezdésének szükségessége és gyakorlati jelentősége mellett:

„A jogi személy névviselési jogával kapcsolatban a tv. fontos követelményt támaszt: a jogi személy nevének különböznie kell a már nyilvántartásba vett jogi személynek a nevétől. Túlzott volna azonban az akként való rendelkezés, hogy a jogi személy nevének minden más jogi személy nevétől különböznie kell. Egy ilyen követelmény egyrészt irreális és szükségtelen volna, másrészt aligha volna biztonsággal ellenőrizhető. A tv. ezért csak azt a követelményt támasztja, hogy a hasonló működési körben és azonos területen tevékenykedő jogi személyek nevétől kell a jogi személy nevének különböznie. Ez a rendelkezés természetes következménye a jogi személyek összetéveszthetőségének megakadályozásáról való gondoskodásnak.”⁷¹

Mindehhez az állandó bírói gyakorlat kifejlesztette azt az értelemszerű tant, hogy csak a felek által ténylegesen kifejtett, valóságosan gyakorolt tevékenységeknek van ügyszó jelentősége (BH 2001/523., BH 2004/106.). Az azonos területen való működést pedig nem önmagában a telephely vagy a székhely határozza meg, hanem a tényleges működési terület (BH 1985/436.).

A hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében található rendelkezés hiánya iparjogvédelmi szempontból elsősorban a védjegyjogi gyakorlatban okozhat gondot. A Vt. 5. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint ugyanis nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, amely másnak személyhez – különösen névhez – fűződő korábbi jogát sértené. A hatályos Ptk. alapján – a 77. § (3) bekezdésében található, a jogi személy működési körére utaló fordulatra tekintettel – vizsgálható és egybevethető a korábbi névviselési jogát érvényesítő jogi személy működési köre és a védjegybejelentés árujegyzéke, vagyis az, hogy a megjelölésre a védjegyoltalmat milyen árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban igénylik. A tervezet 2:114. §-ában foglalt rendelkezések – mivel hiányzik közülük a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésével tartalmilag megegyező norma – erre nem adnának módot: bármely jogi személy a nevéhez való korábbi joga alapján bármely, a nevével azonos vagy összetéveszthető megjelölés lajstromozását, védjegyoltalomban részesítését megakadályozhatná függetlenül attól, hogy a védjegybejelentésben milyen árujegyzékkel igényelték oltalmat. Ez azt eredményezné, hogy a jogi személyek neve (tipikusan: a cégnév) erősebb oltalmat élvezne nemhogy a védjegyekénél [hiszen a korábbi védjegy „alap esetben” csak azonos vagy hasonló áruk, szolgáltatások kapcsán képez viszonylagos kizáró okot, lásd a Vt. 4. §-a (1) bekezdésének a) és b) pontját], hanem még a jóhírű védjegyekénél is [hiszen a jogi személy neve az árujegyzéktől független kizáró okot képezne a Vt. 4. §-a (1) bekezdésének c) pontjában foglalt feltételek híján is].

⁷¹ A Polgári Törvénykönyv magyarázata. Szerk.: Gellért György. Budapest, 2002, 263. o., a 77. §-hoz tartozó magyarázatot Zoltán Ödön írta.

Mindezekre tekintettel javasoljuk a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében foglalttal tartalmilag megegyező norma beépítését a tervezet 2:114. §-ába.

2.3. A normaszöveg-tervezet szakaszainak számozása nehézkes, erőltetett és nem illeszkedik a hazai jogszabály-szerkesztési hagyományokhoz. A rendelkezések visszakeresését nehezíteni fogja, hogy a számozás nem folyamatos. Nem világos, hogyan kell majd kiolvasni, kimondani a kettősponttal elválasztott számokat (például: 2:201. §): ez feltehetőleg vagy pongyolán, magyartalan formában történik majd, vagy pedig sokszoros birtokos szerkezetek alkalmazását fogja igényelni. Javasoljuk, hogy a tervezet kövesse a hazai jogszabályokban használatos, megszokott és praktikus – folyamatos – számozási rendet.

III. AZ MSZH KODIFIKÁCIÓS JAVASLATAINAK ÖSSZEGZÉSE

Az új Ptk. normaszöveg-tervezetére és a hozzá kapcsolódó indokolástervezetre vonatkozóan az előzőek alapján az MSZH a következő főbb javaslatokat teszi:

3.1. A tervezetből maradjon el egészében a második könyv hatodik része, azaz „*a szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogokról*” rendelkező szerkezeti egység.

3.2. Az új Ptk. tervezetéhez kapcsolódó indokolás kerülje el a szellemi tulajdon koncepciójáról kialakult elméleti vitában való állásfoglalást, és különösképpen tartózkodjon a szellemi tulajdon – nemzetközileg elfogadott és a hazai szakmai körök túlnyomó többsége által támogatott – eszméjének lejáratására irányuló megfogalmazásoktól.

3.3. A szellemi alkotások létrehozóit a külön törvények szerint megillető, személyhez fűződő jogok megsértése esetén legyen követelhető sérelemdíj is az új Ptk. szabályai szerint.

3.4. Az értelmezési alapelvet a hatályos Ptk. 1. §-ának (1) bekezdésében található megfogalmazásban volna indokolt szerepeltetni a tervezetben; a névviselési jog szabályozásából nem indokolt elhagyni a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezést; az új kódex számozását a hazai jogalkotási hagyományhoz kell igazítani.

2006. május

Összeállította: *Ficsor Mihály*